

Ljudska PRAVICA

„LJUDSKA PRAVICA“
USTANOVLJENA 6. OKTOBRA
1934 # MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK. OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK. NATO PA KOT TEDNIK
OD 1. JUNJA 1953 (IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z „BORBO“

Ljubljana, nedelja, 6. marca 1955

Leto XXI. Stev. 55
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC
URJEJA UREDNIŠKI ODBOR
List tihaja vsak dan razen
petka. # Cena 10 dinarjev

Uporaba predpisov o plačah

Politične in organizacijske pri-
pise na uveljavljanje novih pred-
pisov o plačah v gospodarstvu so
precej napredovale, in sicer so-
dat po raznih poročilih dokaj hitro
in uspešno. Ponekod pa vidimo še
precej praktičizma. Podatki iz raz-
nih okrajev tudi dokazujejo, da v
pravnih čisto pozabljamo na bi-
stvo novega plačnega sistema — po-
večanje storilnosti. Zaposlovanje
tega temeljnega kriterija bi v praksi
pomenilo isto, kakor vračanje na
stara, s politim razumevanjem te-
stori pri obravnavanju svojih kra-
jevnih zadev, opozarjamo na neka-
re posledice, ki bi jih lahko po-
ročila njihova politika, ko sprava-
njo v sklad svoje razmerje s pod-
jetji, če ne bi bila dovolj široka in
kvalitativna.

Pri predpisih o plačah je glavno,
da tarifne postavke v skupnem zna-
šani ne morejo biti večje od lan-
skih obracunskih plač. To je po-
stano normalno. Večja plača brez
ustreznega povečanja proizvodnje
nima lahko samo eno posledico: po-
stavlja izredno, težnje po infla-
ciji, s tem pa tudi ogrožanje živ-
ljenskega standarda. In vendar ne-
kateri ljudski odbori tega ne upo-
sajajo. Nekateri izražajo svojim
podjetjem lanske obracunske plače
linearno za 5%, čeprav jim je dano
povečanje samo za to, da bi od-
stranili neenakomernosti v plačah
med različnimi podjetji, tako da jih
primerljivo glede ravni tarifnih po-
sajajo, kjer je raven neupravi-
čeno niska, ali pa znižajo tarifne
postavke tam, kjer je neupravičeno
visoka. V nekaterih okrajih pa no-
čejo znižati tarifnih postavk tistim
podjetjem, ki so jih lani zvišala ne-
tako, da so že vnaprej, v predvide-
nem dobičku kalkulirala potrebne
obracunske plače v tarifnih postavkah nad
je šlo največkrat na račun navija-
nja cen.

Ker gre tu bodi za to, da v ne-
katerih okrajih ne poznajo predpi-
sno, ali pa za demagoške poteze, je
treba podrobneje spregovoriti o teh
uporabljenih. Prav isti ljudski odbori,
ki so širokogrudni glede višine tar-
fijnih postavk, so izredno ozkosr-
čni, kadar je treba določiti lastni de-
lo v dobičku podjetij. Tisto, kar
jim ni odbori pravzaprav radi »po-
protiizdatim povračanjem tarifnih
postavk, torej na račun zvišanja
proizvodnih stroškov in cen.
Nekateri ljudski odbori opravil-
bitno znižajo politiko s tem, da bi
njihne postavke, tudi če so visoko
precejše obracunske plačni sklad.
Taj gre spet za to, da predpisov ne
poupenjo ali pa da jih nepravilno
tolmačijo. Lani so lahko podjetja
plačevala te tarifne postavke spr-
to obracuna učinka in preseganja

Obramba z vodikovo bombo je zaostri la spor med angleškimi laburisti

London, 5. marca (Tanjug). Vodi-
telji angleškega laburističnega
gibanja so se sprli v vprašanju, spro-
ženem v debati o vladni obrambni
politiki: ali je potrebno, da angle-
ške oborožene sile odgovore na
agresijo z uporabo vodikove
bombe ne glede na to, ali bo
Anglija napadena brez upo-
rabe atomskega in vodikovega
orožja. To vprašanje je v de-
bati razcepilo laburistično
parlamentarno skupino, ker
62 poslancev, ki so podprli
resolucijo Laburistične stranke,
Sodeč po sinočnjih govornih
katerih vodilnih laburistov, kaže,
da se je ta spor zaostri la bolj,
kajti bilo pričakovati. Bivši
laburistični voditelj sir Hartley
Shawcross je ostro napadel to
stano kot kršitev discipline in
poudaril, da so Bevan in njegovi
prijatelji iz tako imenovanega
levo krila »napravili stranki
več škodo«. »Ta skrbno prera-
čunana demonstracija neenotnosti
stranke«, je rekel, »je sledila
preračunanih ofenzivnih poskusih,
da bi omajali ugled predsedni-
ka».

Vremenska napoved

Vremenska napoved za 6. marec.
Precej oblačno in sorazmerno
hladno, vmes nekaj manjših snežnih
povečanj. Poznejši v zahodni in južni
deli predelil Slovenije deloma po-
večala temperatura v notranosti
— 4 in — 3, na Primorskem do 8. Na
Primorskem bo burja spremenljive
narave.

Predsednik Tito pokrovitelj kongresa Mednarodnega gledališkega inštituta

Jugoslovanski nacionalni cen-
ter Mednarodnega gledališkega
inštituta je prosil predsednika re-
publike, naj prevzame pokrovitel-
tvo nad VI. kongresom Med-
narodnega gledališkega inštituta,
ki bo v Dubrovniku od 25. do
29. junija.

Predsednik Tito na prireditvi ob Dnevu žena

Beograd, 5. marca (Tanjug).
Predsednik republike Josip Broz-
Tito je nocoj s soprogo prisostvo-
val svečani zabavi v počastitev
mednarodnega praznika žena, ki
jo je v Domu Jugoslovanske
ljudske armade priredila Zveza
ženskih društev Beograda.

Sirski poslanik Sabet pri predsedniku republike Titu

POSARSKO VPRAŠANJE

še vedno kali odnose med Francijo in Zahodno Nemčijo

Pariz, 5. marca (AFP). Prihod-
ni teden bodo v Parizu nadaljevali
francosko-posarska gospodarska p-
gajanja, ki so jih sprlo krize fran-
coske vlade prekinili. Tako so skle-
nili na večrajših razgovorih med
predsednikom posarske vlade in
francoskim ministrskim predsedni-
kom Faourom ter zunanjim minist-
strom Pinayem. Namen pogajanj je
pripraviti konvencijo o gospodars-
skem sodelovanju med Francijo in
Posarjem po pogojih, določenih v
francosko-nemškem sporazumu o
Posarju.

Francoski in posarski državni-
ki so proučili tudi politični položaj,
ki je nastal po razpravi o pariških

Pentagon za ukinitvev nevtalne komisije za premirje na Koreji

New York, 5. marca (Tanjug). — V Washingtonu re-
sno proučuje možnost, da bi odpovedali sporazumu o pre-
mirju na Koreji. ZDA sodijo, da so Severni Korejci in
Kitajci kršili določbe sporazuma, ker so povečali oborožene
sile v Severni Koreji za 100 tisoč vojakov, 200 tankov in
500 reaktivnih letal. Razen tega trdi ameriška obveščevalna
služba, da so v Severni Koreji po sklenitvi premirja obno-
vili 50 letališč, izmed katerih so nekatera samo nekaj kilo-
metrov oddaljena od Seula.

Funkcionarji Pentagona ne
dvomijo o zanesljivosti teh po-
datkov in so pripravili predlog,
ki ga je sprejel skupni generalni
štab ZDA. Po tem predlogu bi
začeli spet preskrbovati južnokor-
ejsko vojsko z novim vojaškim
materialom in razpustili komisijo
nevtalnih dežel za nadzorstvo
nad premirjem. Člani komisije so
Svedska, Svica, Poljska in ČRS.
Prvi dve sta se izrekli za ukini-
tev tega organa, kar ZDA poz-
dravljajo, sodeč da sta Poljska
in ČRS pomagali Kitajski in Se-

Indijski veleposlanik v Jugoslaviji g. Radžša var Dajal

Beograd, 5. marca (Tanjug).
Indijski veleposlanik v Jugosla-
viji g. Radžša var Dajal je sezna-
nil danes jugoslovanske novinarje
z razstavo indijske umetnosti in
domače obrti, ki bo v torek od-
prta v Beogradu. Sam je pokro-
vitelj te razstave, odprl pa jo bo
podpredsednik Zveznega izvršne-
ga sveta Rodoljub Colaković.

Preden je navedel, kakšne
umetnine in predmete domače
obrti bodo razstavili v Beogradu,
je g. Dajal govoril o pomenu
obiska predsednika Tita v Indiji,
ki bo, kot je dejal, med drugim
znatno prispeval k spoznavanju
in zbliznanju jugoslovanskih in in-
dijskih narodov tudi na kultur-
nem področju. G. Dajal je izja-
vil, da sta Jugoslavija in Indija
našli mnogo skupnega ne samo
na političnem torišču, temveč
tudi v stvarih, ki se tičejo notran-
njega razvoja in dejavnosti obeh
dežel.

Zatem je poudaril, da dela, ki
bodo prikazana na razstavi v

Tudi ČSR proti ukinitvi nevtalne komisije v Koreji

Bern, 5. marca (AFP). Češko-
slovaška vlada je poslala danes švi-
carski vladi noto, v kateri poudar-
ja, d se mora delo nevtalne komi-
sije za premirje v Koreji nadal-
jevati. Noto so izročili švicarskemu
diplomatskemu predstavniku v Pra-
gi. V njej je rečeno, da je Češko-
slovaška »pripravljena izpolniti vse
svoje dolžnosti v komisiji, ki je
njena članica skupno s Poljsko,
Svedsko in Svico. V korist miru je,
da se delo komisije nadaljuje, dok-
ler ne bo sporazum prizadetih
strank omogočil mirne ureditve ko-
rejske vprašanja».

Indijska razstava

likovne umetnosti in domače obrti v Beogradu

Beograd, 5. marca (Tanjug).
Indijski veleposlanik v Jugosla-
viji g. Radžša var Dajal je sezna-
nil danes jugoslovanske novinarje
z razstavo indijske umetnosti in
domače obrti, ki bo v torek od-
prta v Beogradu. Sam je pokro-
vitelj te razstave, odprl pa jo bo
podpredsednik Zveznega izvršne-
ga sveta Rodoljub Colaković.

Preden je navedel, kakšne
umetnine in predmete domače
obrti bodo razstavili v Beogradu,
je g. Dajal govoril o pomenu
obiska predsednika Tita v Indiji,
ki bo, kot je dejal, med drugim
znatno prispeval k spoznavanju
in zbliznanju jugoslovanskih in in-
dijskih narodov tudi na kultur-
nem področju. G. Dajal je izja-
vil, da sta Jugoslavija in Indija
našli mnogo skupnega ne samo
na političnem torišču, temveč
tudi v stvarih, ki se tičejo notran-
njega razvoja in dejavnosti obeh
dežel.

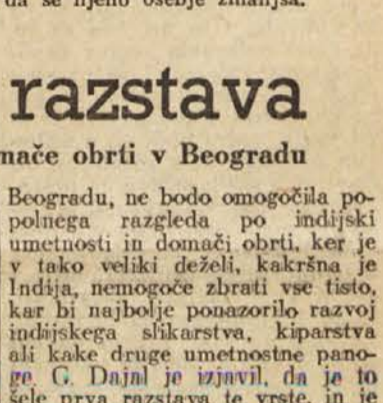
Zatem je poudaril, da dela, ki
bodo prikazana na razstavi v

so odigrali aktivno vlogo v uve-
lavljanju sporazuma o premirju
ter tako pozitivno prispevali k
miru na Koreji.

Francoski veleposlanik Coulet NA OBISKU V SLOVENIJI

Novi veleposlanik francoske republike v Jugoslaviji g. Fran-
çois Coulet je včeraj prvič obiskal Slovenijo. Dopoldne je spre-
jel francoskega veleposlanika, ki sta ga spremljala generalni kon-
zul g. Henry Bollet iz Zagreba in konzul iz Ljubljane g. George
Broussard, predsednik Ljudske skupščine LRS tov. Miha Marinko.
Francoski predstavniki so zatem obiskali še predsednika Iz-
vršnega sveta LRS Borisa Kraigherja in predsednika MLO Ljub-
ljana dr. Marjana Dermastjo.

Po kosilu, ki ga je na čast francoskemu veleposlaniku pri-
redil predsednik Miha Marinko v vili Rožnik, je francoski vele-
poslanik popoldne položil vence na grobnico narodnih herojev
Slovenije. Nato si je ogledal nekaj zanimivosti mesta, zvečer pa
je zapustil Ljubljano.

Francoski veleposlanik François Coulet pri predsedniku MLO Ljubljane dr. Marjanu Dermastji

Balkanska poštna zveza

Beograd, 5. marca (Tanjug). —
Predstavniki jugoslovanske gene-
ralne direkcije in generalnih di-
rekcij PTT Turčije in Grčije se
bodo sestali 14. marca v Beogra-
du. Ustanovili bodo balkansko
PTT zvezo.

ODPOR V TRSTU

proti umetnemu priseljevanju Italijanov v devinsko-nabrežinsko občino

Trst, 5. marca — Slovenska
gospodarsko-kulturna zveza v
Trstu je izrazila svojo solidarnost
z devinsko-nabrežinskim ob-
činskim svetom, ki ni hotel iz-
polniti naloga tržaške prefekture,
da organizacija »Julijskih in dal-
matinskih beguncev« dobi dovo-
ljenje za gradnjo novih hiš za
Italijane, ki bi se priselili v to
slovensko občino.

Slovenska gospodarsko-kul-
turna zveza je sprilo tega posla-
la resolucijo tudi italijanskemu
vladnemu komisarju Palamari. V
njej je rečeno, da se strinja z
občinskim svetom in da nalog
tržaške prefekture ni v skladu
z duhom in cilji posebnega na-
rodnostnega statuta, ki naj bi va-
roval etnični sestav tega področ-
ja, in da bi novo naseljevanje
Italijanov-priseljencev še bolj
povečalo ekonomske težave pre-
bivalstva v tej občini. Na koncu
resolucije zahtevajo preklje ne-
davnega naloga tržaške prefek-
ture o gradnji tega naselja.

Francoski veleposlanik Coulet NA OBISKU V SLOVENIJI

Novi veleposlanik francoske republike v Jugoslaviji g. Fran-
çois Coulet je včeraj prvič obiskal Slovenijo. Dopoldne je spre-
jel francoskega veleposlanika, ki sta ga spremljala generalni kon-
zul g. Henry Bollet iz Zagreba in konzul iz Ljubljane g. George
Broussard, predsednik Ljudske skupščine LRS tov. Miha Marinko.
Francoski predstavniki so zatem obiskali še predsednika Iz-
vršnega sveta LRS Borisa Kraigherja in predsednika MLO Ljub-
ljana dr. Marjana Dermastjo.

Po kosilu, ki ga je na čast francoskemu veleposlaniku pri-
redil predsednik Miha Marinko v vili Rožnik, je francoski vele-
poslanik popoldne položil vence na grobnico narodnih herojev
Slovenije. Nato si je ogledal nekaj zanimivosti mesta, zvečer pa
je zapustil Ljubljano.

Francoski veleposlanik François Coulet pri predsedniku MLO Ljubljane dr. Marjanu Dermastji

PO SNEGU IN MRAZU

KAKO KAŽE LETINA?

Kaj pravijo meteorologi, agrometeorologi in hidrometeorologi

Predlanska zima je bila mila, zima je bila zelo mokra in letina je bila dobra. Ali nam bo letošnja zima prinesla boljše letino? Kako kaže? Ali lahko z zdaj rečemo kaj določnega o tem?

V petek zjutraj smo imeli v naši državi najnižjo temperaturo v letošnji zimi. Celotno na Primorju in na otokih je padlo živo srebro pod ničlo. Ali je mraz vplival na zimsko in sadno drevje, ki je posebej občutljivo? Stribjo so začele nedavno velike poplave. Komaj zapadli sneg je naglo skopnel in vode so močno narasle. Ker se letošnja zima odlikuje z izjemno vročimi dnevi, ali nam groze nove poplave. Kakšno vreme pričakuje vremenoslovci? Ali bi utegnil sneg spet naglo skopnel in povzročiti nove velike poplave? Ali so potrebne priprave, da bi jih preprečili?

Na vsa ta vprašanja smo se obrnili za odgovore na strokovnjake v Zvezni hidrometeorološki

upravi, na meteorologe, agrometeorologe in hidrometeorologe.

ZANESLJIV KAPITAL

Ceprav so napovedi strokovnjakov previdne, z mnogimi »čre« in »skolikor«, ni pretirano, če rečemo, da smo lahko brez skrbi glede letošnje letine. Strokovnjaki pravijo, da je za dobro letino glavno, da je jeseni v zemlji dovolj vlage. Predlanskim, ko smo imeli sušo, je bila zemlja jeseni izsušena, lanska jesen pa je bila mokra, vlaga v zemlji je bilo dovolj. To je nekakšen »zanesljiv kapital«, zelo važen za začetek rasti, ko je posevkom vlaga nujno potrebna. Za preden je zapadel sneg, je kazala ozimina dokaj dobro. Čeprav je temperatura naglo padla in narasčala, se je ozimina razvijala dobro. Zdaj je položaj še boljši. Snežna odeja zadržuje, da obvaruje posevke mraza, na drugi strani pa je sneg vir nove vlage.

Ce bo še na pomlad, zlasti v tako imenovanem kritičnem času, namreč 15 do 20 dni preden požene žito klasje, dovolj vlage in padavin, lahko pričakujemo dobro letino. Za zdaj kaže ozimina dobro. Upajmo, da bo izpolnjen tudi ta zadnji pogoj. Vse kaže, da se nam letos suše ni treba bati.

hala močna burja in odnašala sneg, kolikor ga je sploh zapadlo. Izredno toplo vreme v januarju in februarju je zdrnilo rastlinski svet. V južni Makedoniji, v južnem Primorju in dolini Neretve — v okolici Mostara in Čapline so bile slive, breskve, marelice in zgodnje sadje v polnem cvetju. Tudi mandlji so razcveteli na Primorju prej kakor druga leta. V nekaterih drugih krajih pa je sadno drevje že poglodal popke in vejice so bile polne pomladnih sokov.

Na sadnem drevju je napravil mraz občutno škodo. Na srečo je cveto razmeroma malo sadnega drevja. Mnogo večja bi bila škoda, če bi čez nekaj dni spet postalo toplo, kakor je bilo v januarju in februarju, da bi razcveto vse sadno drevje, ker je ta čas najbolj nevaren za slano. Vse pa kaže, da se hudega mraza v prihodnjih desetih dneh ni treba bati.

SNEG JE OBAROVAL POSEVKE MRAZA

Zadnje dni smo imeli po vsej državi dokaj hud mraz. Najnižja temperatura je znašala v Sloveniji —20 do —25°, na Hrvaškem —15° v Vojvodini —15° do —20°, v BiH —10° do —15°, v Makedoniji pa —5° do —10°. Predvčerajšnjim smo imeli tako imenovani »leden dan«, saj je bilo živo srebro v vsej državi 24 ur pod ničlo, razen v Budvi, Ulcinju in Dubrovniku, kjer je znašala temperatura okrog 0°. Celotno v Splitu, na Hvaru in na otoku Lastovu, ki je daleč na odprtem morju, je padla temperatura pod ničlo, kar se zgodi v marcu zelo redko.

Mraz bi bil utegnil ozimino znatno škodovati. Na srečo je zapadel sneg ko naročen in zaščiteni pšenico. Najvažnejše je, da je v žitnih vrstah snega dovolj, da mraz ne pride do posevkov. V Vojvodini imajo 20 do 30 cm snega. Kjer je snega malo in kjer so žito sejali pozneje, pa utegne nastati škoda, tembolj ker je pi-

OBETA SE TOPLEJŠE VREME

Razen velike koristi pa ima snežna odeja tudi slabšo stran. Če bi namreč sneg hitro skopnel, bi nastale poplave. Vremenoslovci pravijo, da bo mraz popuščal, da bo temperatura že v nekaj dneh narasla in da bo začel sneg hitro kopneti, zlasti ob iztokih Save in Vardarja. V zahodnih krajih države pa je treba računati še z dežjem, in sicer sredi meseca, takoj ko bo postalo toplo ali pa že med narasčanjem temperature. Ta napoved nas opozarja na nevarnost novih poplav v dolinah Save in Vardarja. Položaj je tem nevarnejši, ker je zapadlo ob gornjem toku Save precej snega in ker je že tako močno narasla. Pri Sabeu je narasla že tako, da so potrebni ukrepi proti morebitnim poplavam. Narasle so tudi nekateri druge reke, Velika Morava je pri ljubicevskem mostu še zmeraj visoka 580 cm. Tudi Tisa je znatno narasla. Zaradi mraza je sicer voda v njej nekoliko padla, če pa bi začel sneg hitro kopneti, bi seveda znova narasla.

Obseg poplav je navadno odvisen od snežne odeje in kopnenja snega. Če začne se deževati, je nevarnost poplav tem večja. To se dokaj ujema z desetletnimi vremenskimi napovedmi. Zato bi kazalo že zdaj poskrbeti, da v dolinah Save in Vardarja ne bo poplav.

Al. Petković

Nekaj DROBNIH

NOVA SINTETIČNA SNOV NAMEDO PLUTOVINE

Zaradi omejitve izvoza plutovine iz Španije in njene podražitve na svetovnem trgu je otekočena predlog naših ribičev na Jadranu. Na predlog Zdrženja morskoga ribištva Jugoslavije proučuje strokovnjaki možnost, da bi plutovino zamenjali s sintetično snovjo jugofor, ki jo izdeluje tovarna Jugovnl v Kaštel Štaurcu. Nova sintetična snov ima boljše lastnosti kakor plutovina, tako da se izdelki iz nje v nekaterih delih že znatno izpodirnilo plutovino v ribištva.

NOVA CISTERNSKA LADJA

Nedavno so v puljski ladjedelnici »Jugoslavica« spustili na morje prvo pri nas izdelano ladjsko cisterno. Izdelana je po načrtih »Lloyd« v Št. Peta in z njo bodo prevažali tekoče gorivo po rekah. Takšnih ladij do sedaj ni izdelovala nobena naša ladjedelnica.

PARMA ZA REJO PLEMENSKE ŽIVINE

Izveno podjetje Vajda iz Cakovca, ki se ukvarja z izvozom živine in mesnih izdelkov, je nedavno nastavilo razno za rejo plemenske žive. Razen drugih naprav in strojev za predelavo ima tudi dva velika inkubatorja.

PRVA SPLOŠNA KMETIJSKA RAZSTAVA HRVATSKE

Letos bodo na Hrvaškem organizirali prvo splošno kmetijsko razstavo. To delo bo prevzelo združeno zvezo kmetijska posestva ter znanstvene kmetijske ustanove, ki bodo tudi glavni razstavljalci.

PARMA ZA REJO PIŠCANCEV

Prvi uspehi kočanskih inkubatorjev so prinesli 2000 piščancev, ki jih bodo vzgojili v Inkubatorju »Zvezda« v Bitolju pripravljajo umetno stajilo umetno valilnice tudi v vasi Polodol. V njej se bo zvalilo nad 1000 piščancev mesečno. V Skoplju umetno valilnice se zanimata tudi Kamanovo in Tikveš.

IZVOZ RIBJIH KONZERV

Naš izvoz ribjih konzerv od leta 1948 je narasla. Po letu 1948, ko jih izvozimo preko 1000 t, so se v letu 1954 povečali na 2000 t. Izvoz je od leta do leta narasla in lani smo izvozili nad 4000 t ribjih konzerv.

IZDELAVANJE RENTGENSKIH FILMOV V SERIJAH

Tovarna »Fotokemika« v Zagrebu je začela v serijah izdelovati rentgenske filme za potrebe naših bolnišnic in lekarn.

VELIKA PLANTAŽA MANDLJEV

Na posestvu kmetijske zadruge »Mandljevi« blizu Drišča so posadili 10.000 mandljev. Sadovnjak mandljev je bil ustanovljen tudi v vasi ML na posestvu nadzorstvom agronomov na posestvu 20.000 dreves, razen tega pa so posadili nad 10 ha trtalih vinogradih.

DESET STROJEV ZA IZDELAVO KOSMIČNEGA LEDU

Letos bodo strokovnjaki montirali deset strojev za izdelavo kosmičnega ledu, in sicer na področjih, kjer se oblikujejo največ morskih rib. Stroje bodo montirali v Rovinju, Baklju, Milutju, Komizju, Salih, Prvičju, Svanju pri Dubrovniku, kjer bodo izdelovali novo tovarno sardini. Stroje so kupili iz angleškega dela trojne zvezde.

Razširitev pristojnosti gospodarskih zbornic

Beograd, 5. marca (Tanjug). — Razširitev pristojnosti gospodarskih zbornic in združenj bo v kratkem predmet razprave v odboru za gospodarske organizacije Zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine. Gospodarske zbornice in združenja so v zadnjem letu postali pomemben činitelj v gospodarskem življenju in je torej potrebno prenesti nekatere funkcije iz državnih gospodarskih organov nanje ter na njih združenja.

Zvezna industrijska zbornica, eno najmočnejših združenj gospodarskih organizacij, naj bi raz-

zen razvoja industrijske proizvodnje postala pristojna tudi za tehnično pomoč, namenjeno industriji, za šolanje strokovnih kadrov, za industrijo, določanje cen nekaterih izdelkov itd. Spravo tega naj bi v zbornicah ustanovili posebne odbore za obravnavanje posameznih vprašanj iz njihove nove in sedanje pristojnosti.

Pogajanja za odkup licence za proizvodnjo kombajnov

Novi Sad, 3. marca

V Novem Sadu so se začela pogajanja za odkup licence za jugoslovansko proizvodnjo kombajnov. Gre za kombajne srednje velikosti, ki bi jih izdelovala tovarna »Zmaj« v Zemunu skupno s petrovaradinsko tovarno »Pobeda«. Po načrtu naj bi »Zmaj« izdeloval osnovno konstrukcijo kombajnov, »Pobeda« pa posamezne dele in mehanizem.

To bi bil prvi kmetijski stroj te vrste, ki bi ga izdelovala domača industrija.

Velika britanska čezoceanska ladja pred Dubrovnikom

Dubrovnik, 5. marca (Tanjug)

Davi je priplula pred Dubrovnik velika čezoceanska ladja »Britanica« z nosilnostjo 38.000 ton, last britanske družbe »Cunard-Line«. Z njo je prispelo iz ZDA kakih 450 turistov.

S SINDIKALNEGA SESTANKA TOVARNE GRADBENIH POLIZDELKOV ZA VEČJO PROIZVODNOST

namesto nediscipline, šušmarjenja in slabe storilnosti

Tovarna gradbenih polizdelkov, ki ima svoje obrate v novi zgradbi sredi polja med Jaršami in Ljubljano, je novo podjetje. Po dveh letih proizvodnje so uspeli, da prehajajo sedaj iz obrtniškega na industrijski način proizvodnje, skušajo pa bodo čimprej spravili v tek tudi proizvodnjo izdelkov iz prana-petega betona, kar je v naši gradbeni industriji novost, ki bo odločilno vplivala na pocenitev in način gradenj, hkrati pa prihranila porabo lesa v gradbištvu.

Kot je tovarna nova, tako je mlad tudi kolektiv. Verjetno je to tudi vzrok, da smo bili v sredo popoldne priča sindikalnemu sestanku, ki bi ga v drugačnih okoliščinah lahko obsodili s precej ostrimi besedami, ki pa gotovo ne bi našle pravega mesta v tem primeru, ko gre za kolektiv, ki še nima tradicije, ne izkušenj. To se pozna tako pri proizvodnji kot v družbeno-političnem pogledu, pri delavskem upravljanju in delovanju sindikalne podružnice.

Sindikalni sestanek, ki naj bi vsaj deloma rešil precepe probleme tovarne — nediscipline, šušmarjenja, delovno storilnost — se je sprejel v tribuno za medsebojno obravnavanje. Doga je prišlo, ker je upravni odbor, čeprav sicer ni predstavjal dovolj močnega vodstva, zavzel pravilno stališče do razprtij v podjetju ter hkrati odpovedal delovno mesto dvema članoma kolektiva, ki sta povzročila razdor v podjetju. Eden izmed njiju, ki je pred osmimi dnevi postal predsednik sindikalne podružnice, je skušal stvari zaobrniti ter sebi v prid uporabiti vlogo sindikata.

Vsekakor je pozitivno, da je večina članov kolektiva pri tem zavzela pravilno stališče, kritizirala dosedanje razmere ter odobrvala besede tistih, ki so apelirali, naj se stanje izboljša ter napravi konec dosedanjim nedisciplinam. Zato so na tem sestanku tudi sklenili, da se odbor sindikalne podružnice razpusti in izvoli nov, medtem ko bodo kriminalna dejanja raziskali za pr-

39 TEKMOVANJE »DESET LET SVOBODNE GRADITVE«

ŠEST KRAT PET

Tuzla-Kreka

Sedel sem v rudarski šolj poleg Ibrahima Spasića, velikega, slokega kot jelka. Njegov obraz je bil zrezan od gub. V rokah je držal svinčnik in ga obkroževal po zveznik. Roke je imel zjedene od premoga. Črne črte so se zajedele v njegovo dlan kakor črte na zemljevidu, ki označujejo poti.

Obrnil se je k meni in tedaj je v nerodnosti sunil v čelado. Zaropotala je po tleh. Vsi so se ozirli na njega.

Skupno s potjo Vojka Novaka so udeleženci tekmovanja »Deset let svobodne graditve« prepotovali 3700 kilometrov

ga bazena. Pravijo, da bodo v naslednjih letih nakopali preko dva milijona ton premoga, prav toliko, kolikor sedaj nakopujejo premoga v vseh slovenskih rudnikih.

Iz premišljevanja me je predradaj Ibrahim, ki me je stresel za komolec. Pouka je bilo konec, spremil sem ga do avtobusa. »Vidiš,« mi je rekel, »še nedavno smo se vozili samo na kamionih, vsi mokri in potem nas je še veter preplahal do kosti. Sedaj sedem v avtobusu in se peljem domov.« »Daleč?« sem ga vprašal. »Eno uro,« je odvrnil, »toda mnogi se peljejo tudi dve uri in potem še peš eno ali dve uri. V mnoge smeri pa se avtobus ne vozi in nekateri rudarji prehodijo dnevno tudi do trideset in več kilometrov. Pravijo, komaj prides domov, se moraš že obrniti nazaj in iti na delo.«

Poslovlila sva se. Vstopil je v avtobus. Avtobus so se polnili in odhajali na pot. Skoraj deset tisoč delavcev in samo dva tisoč jih stanuje v Kreki. Vsi drugi so večno na poti. Mnogi imajo samo štiri do pet ur spanja in to iz dneva v dan, iz tedna v teden, iz meseca v mesec, iz leta v leto, dokler ne ostarijo, če sploh ostarijo.

Vem pa, da Ibrahim nima doma kopalnice, nima niti prave postelje in doma mora še delati. »Zakaj delaš?« sem ga drugi dan vprašal, ko sva se srečala v rovu sto osemdeset

Daleč nekeje v rovih je zabobnelo. Na izkopih so eksplodirali naboji. Zemlja se je zazibala. Vsaj meni se je zdelo, da se je zazibala. Ibrahim se ni niti zmenil za to. Prav tako se mi je zdelo, kakor da sedi doma za mizo v novi hiši. Tiho som odšel po rovu. Nisem mu rekel niti nasvidenje, ker sem bil prepričan, da ga bom še srečal, če ne njega, pa nekoga drugega, ki ne bo Ibrahim, a bo nekeje prav tak kot on in se prav tako bori z življenjem in sam s sabo, kakor se točje Ibrahim.

Šel sem po rovu in pred mano je vstal velik kip. Bil je ves črn. Ozarjen je bil z sončno svetlobo in mizo mu je pokrivala bela obleka — sneg. Črni, nepokriti obraz pa se je svetil kakor najdražji črni diamant. Blizal sem se kipu in mož na njem je postajal vedno večji. Zdelo se mi je, da se mi je od daleč nasmehnil in pomignil z roko.

»Saj to je Ibrahim,« sem rekel. »Spomenik so mu postavili. Torej je postal človek, torej je zmagoval v njemu vse lepo in dobro.« »Pridi k meni,« je rekel. Stegnil je roko in me položil v svojo dlan. »Poglej,« je rekel. Pogledal sem okoli sebe. Nikjer več ni bilo stare Tuzle. Tam nekeje daleč so stali podrti stolpi za črpanje slane vode. »Novo mesto,« sem vzkliznil. »Da, novo,« je rekel Ibrahim, »stara so se začela podirati še takrat, ko sva se srečala v jami. Potem se je podrla vse. Sedelati smo novo. Morali smo ga sezidati, ker so nam geologi rekli, da se lahko tla pod hišami vdoro. Ko smo jih vprašali kdaj, so povedali, da lahko danes, lahko jutri, morda takoj, če prišel potres, morda pa nikoli, so zopet pravili tisti, ki vedno največ vedo.«

»Kako je lepo,« sem rekel. »Tam je stal hotel, kjer sem nekoč prenočil. Poglej, novega,« je rekel. Viskoko se je dvigal nad drugimi stavbami, »in tam je moja hiša, kjer stanuje moj sin. Ostajajo trije stanujeje v velikih stanovanjskih hišah.« Povsed, kamor sem pogledal, so se rdečile strehe, ki so bile ponekod pobeljene od snega.

»Lepo je pri tebi,« sem rekel. »Tako lep razgled je tu. Ogledoval sem si njegov obraz, v katerem sem videl vseh deset tisoč delavcev in vseh deset in še več tisoč njihovih sinov, ki so sedaj delali v jami. Sedaj ni več manjkalo kopačev kakor tedaj pred leti, ko so kopača izučili v dveh letih. Toda zakon je prehitel stvarnost in je ukazoval, da lahko postane rudar kopač šele po šestletnem delu v jami.«

»Vidiš, zakon je šele sedaj dober,« je rekel Ibrahim, kakor bi prebral moje misli. »Nič več ne delajo stari kopači, kakor so delali takrat, ko jih je primanjkovalo in ko so bili na svojih mestih samo zaradi tega, ker je moral tu biti kopač. Nič več se ne bojijo zdravniške kontrole, da bi jim izvrgla iz dela petino delavcev. Tedaj pa ni bilo zdravnikov, da bi vse pregledali in mnogo rudarjev tudi ni imelo potrebe, da bi pri njih iskali pomoči.«

»Res, je, Ibrahim,« sem rekel. »Tudi sam nisem več srečal pred direktorjevo pisarno tvojega znanca Jusufa, ki je čkal več v krpan, tako da je krpa držala krpo. Meni je tajnica tedaj ponudila stol, da bi sedel, on pa je stal in ni ga pogledala, kakor bi se ga sramovala. Medtem ko je Jusuf počel na tla, je ona govorila s svojo znanco o novi obleki.«

»Res je,« je odvrnil Ibrahim. »Vse drugatje... Nisem ga utegnil poslušati do konca, ker me je prebudilo iz sanj ardanje vagončkov, polnih premoga. Sprva sem imel občutek, da sem padel z njegove velike roke. Še vedno pa sem v mislih videl Ibrahima in v njem vseh teh deset tisoč rudarjev.«

najino kiop. Oba sva zardela kakor nekaj, ko sva bila godna za prvi razred.

Ibrahim mi je potem, ko se je vse umirilo, šepnil: »Nikoli nisem mislil, da je svinčnik tako težak. Pri kopanju nimam nobenih težav, roke me ne bolijo, a tu so mi prsti že otrpnil od pisanja.«

Iznenadil ga je učitelj: »Ibrahime,« je rekel, »povej koliko je šest krat pet?« Ibrahim je povedal. V razredu je veljal za dobrega računarja. Sam pa sem gledal rudarje, ki so

Rudar (foto Vilko Filac)

sedel v klopih. Večina med njimi je bila še neumita. Povedali so mi, da jim primanjkuje kopalnic. Obleke so se jim lepile na mokro in stokrat preznojeno telo. Le tu in tam so ostali suhi otkoki na obleki. Tu so sedeli brez toplega kosila. Pojedli so samo tisto, kar so si prinesli od doma. Takoj po delu pa je treba v šolo. Okoli dva tisoč rudarjev obiskuje dvoletno šolo. Morajo se naučiti pisati. Tu pa dela skoraj devet tisoč delavcev in polovica med njimi ne zna pisati in brati.

Spomnil sem se, da morajo letos rudniki v Kreki, Bukinju, Lukavcu in Dobruju izkopati milijon osem sto tisoč ton premoga. Tu je še tovarna kiska, tovarna žpirta, rudnik slane vode, iz katere pridobivajo sol. Pa še druga bogastva od kremenčevega peska za porcelan, pa do nafte, ki jo slutišjo v temnih globinah tuzlanske-

metrov pod zemljo. »Moram živeti,« mi je odvrnil, »sotroci,« je še dodal, »večno ne morem živeti v tej revščini. Hiša hočem zgraditi tu v Kreki. Ibrahim hoče nov svet, hoče odložiti tudi del tistega, kar je črna v njem samem. »Veš,« mi je rekel, »včasih sem tak kot živina. Na delu nikoli ne zdijam, toda ženo sem še večkrat premlatil. Tedaj mi je hudo, ležim na pogradu in gledam v strop. Vame se naseli toplo, dobro. Hotel bi te povedati žen, a ne znam; morda pa sem preponosen, da bi se ponizal. Toda vem, da hočem biti človek. Vem, da nisem samo jaz tak. Tega je pri nas dovolj.«

Pomislił sem na to, kje najde Ibrahim čas, da o vsem tem razmišlja, ko bolj pametni tako lahko preidejo preko tistega divjega človeka, ki je včasih v njih samih. Niti ne priznajo ga, da je v njih, a vedno ga vidijo v drugih. Morda imajo strah pred samim seboj, sem pomislil.

»Rad imam otroke,« me je zbudil iz premišljevanja Ibrahim. »Rad jih imam grobo, tako grobo, da bi jih najraje zdobil včasih v rokah, ko jih stiskam na prsi. Mnogokrat pa me boli srce, ker se valjamo v tisti umazan kolibi. Moja žena je prišla s starši pred leti iz vašega kraja. Pisala so je Miklavčič. Staro jo je pogotnilo. Ni se mogla upirati. Danes pa se zopet kopljeva iz tega blata, toda hušji sem jaz, ki jo tepe. Te moje proklete roke.« Z vse silo je udaril z njimi ob sloje premoga. Ko jih je zopet spustil, sem videl, kako je pritekla rdeča kri, se pomejala z premogovo umazanijo in potem je bila vsa črna in gosta.

»To moje roke,« je rekel in zagrabil kramp, ga zasalil v velik kos premoga in ga pretolkel na dvoje. Potem je nekaj časa delal s tako naglode, da sem komaj z očmi dohajal njegove roke. To je bil Ibrahim z srecom, v katerem se je mešalo dobro in zlo. Vse polno je bilo dobrega in tisto malo zla še vedno priplava na površino. Ne more umiriti zla. A vem, da bo prišel čas, ko bo umiril to zlo. Tudi prej bo moral imeti tu v mestu svojo hišo, da mu ne bo treba prebiti večino dne na poti, moker, utrujen in lačen. Morda pa bo vse to dosegel šele njegov sin.

M. N.

»Res, je,« je odvrnil Ibrahim. »Vse drugatje... Nisem ga utegnil poslušati do konca, ker me je prebudilo iz sanj ardanje vagončkov, polnih premoga. Sprva sem imel občutek, da sem padel z njegove velike roke. Še vedno pa sem v mislih videl Ibrahima in v njem vseh teh deset tisoč rudarjev.«

Tega črnega Ibrahima sem ta večer srečal v gledališču. Veliko je in lepo, da sem se prav nerodno obnašal in Ibrahim se mi je ponudil, da mi ga bo razkazal.

Hodila sva iz dvorane v dvorano, iz sobe v sobo, potem sva sedla in poslušala koncert. Kar sram me je bilo, ko sem sedel v rjavi obleki zraven Ibrahima, ki je bil v črnem.

»Nekajkrat sem pobegnil s koncerta,« je rekel, »nisem mogel razumeti tega bobnenja in zaviljanja strun. Sedaj nekaj razumem. Nekaj se je v meni spremenilo.« Poslušala sva operne arje: Verdi, Puccini... Pel je umetnik iz Beograda, a vedel sem, da ne bo dolgo, ko bo tudi Ibrahim stopil na te deske. Njegove oči bodo zrla na dirigentovo roko. Pel bo njihov rudarski zbor in vem, da bo tedaj pripeljal s seboj tudi ženo in vse sinove. Morda bo njegova žena Asra prav ta večer našla v sebi tisto novo in bo prav ta večer dognala, da razume Ibrahima. Zdel se ji bo dober, čeprav jo je tepel.

Morda je vse to razumljivo, preprosto, morda za mnoge celo primitivno, toda v resnici je vse to težko. Težko šele takrat, kadar človek dojame in razume. Tedaj šele človek razume, kako težko je odgovoriti na vprašanje, koliko je šest krat pet, kjer teh trideset pomeni nekaj več.

Vojko Nyvak

MARIBORSKO GLEDALIŠČE

Večer plesa in pantomime

Baletna montaža treh koreografij v okviru letošnjega samostojnega mariborskega baletnega večera je vsakakor grajena na prehodnih stilnih kontrastih. Kontrast bi tu bila križeča stilna neomolnost bila odpuščljiva, če bi se tri koreografije bile zares izvirno in živo postavljene, kar pa ni bilo.

Trije izrazito kontrastni skladatelji: A. Adam, F. Chopin in G. Gershwin, so bili povti in glasbeno baletni šopek. Spretni in močnejši Adam je spriču Chopinove zdrave neznanosti in mehke na trenutke sladkobne in operetne in tudi lirični Chopin se ne počuti preveč dobro v družbi zadržane in rezkega Gershwina.

Dirigent Ciril Cvetko je znal poslušati vsakomur teh treh avtorjev ustrezen izraz. Njegovo premo muziciranje je zasenčilo koreografije zamislil na odru, tako da ama tudi orkester poleg baletnega ansambla zasluje, da ne moremo govoriti o nespolti uprinositvi. Resnica je, da je baletni ansambel (skupina mladih, razvoje željni in sposobnih plesalcev) kljub vsemu opravil vsega priznanja vedno delo, ki pa potrdila varne in zanesljive roke izkušenega plesnega pedagoga in koreografa-umetnika! Ne moremo brez koreografskega daru, vendar je ta za postavitev samostojnega baletnega večera očito preskromen. Njegova koreografija črpa domisleke iz lastnega plesnega in zlasti za ženski del ansambla mnogokrat neprikladno. (Ponavljajo se kretnje rok.)

Če bi hoteli kritično razmotriti ves baletni večer, bi morali predvsem upoštevati, da Chopinove štiri kot umetniško uprinositev, ker jo je koreograf degradiral na stopnjo šolske produkcije in so jo gledalci sprejeli le kot revijo tehničnega znanja. Ostanca nam Gershwinova »Rapsodija v modrem«.

Vem ko je bilo prvo dejanje »Giselle« postavljeno dobro, je drugo dejanje zaradi razvlečenosti in neiznajdljivosti koreografij skoraj povsem odpovedalo.

»Rapsodija v modrem« je bila bolj pantomima kot resničen ples. Na kot, tako je uspela. »Libretisti« bi le lahko očitali, da je

Gershwin zlasti v ekspoziciji poplutil in mu prilil precej pornografskega okusa. Skoda!

Inscenator Rijavec je zlasti v »Rapsodiji« položil v inscenacijo mnogo domiselnosti in občutka za stil.

Izmed solistov je zelo prijetno presenetila Mimica Likavčeva, ki

v tem kritičnem poročilu omenila vse soliste, med katerimi je bilo nekaj prav prepričljivih.

Sklep: ansambel mariborskega baleta nadomešča brezhibno tehnično znanje z iskrenim igralskim izrazom. To je tudi kvaliteta! Zleteti bi bilo, da bi poleg tega pridobil še na tehnični ugajenosti.

Zaključni prizor iz Gershwinove »Epsodije v modrem« (Gerald — Albert Likavec in Renée — Sonja Duhova)

je pokazala dostojno stopnjo tehnične zmogljivosti in kar je zlasti razveseljivo; mnogo smisla za igralski izraz plesnega lika. Skupno z Albertom Likavcem sta bila v »Giselle« prijeten plesni par. Skopi prostor ne dopušča, da bi

Vsakekar bi »privoščili« ansamblu, ki je imel do danes že nekaj dobrih koreografov (Kirbos, Golovin, Horvat), zaradi njegove bodočnosti spet krepko in zanesljivo vodstvo kakšnega priznanega koreografa.

D. M.

V MARIBORU RAZSTAVLJAJO PTUJSKI SLIKARJI

Umetnostna galerija v Mariboru, ki že drugo leto opravlja svoje pomembno kulturno in umetniško poslanstvo v severovzhodni Sloveniji, je priredila v letošnjem letu obsežno razstavo del mariborskih slikarjev. Danes, 6. marca pa bo odprla drugo letošnjo razstavo, ki jo prirejajo trije znani slikarji iz Ptuj: Oehljen, Mežna in Luzarič.

Razstava, bo prirejena v I. nadstropju Umetnostne galerije. Obsegala pa bo dotlej še vednomno

nerazstavljene akvarele, olja, risbe in ujedanke treh slikarjev, ki jih že poznamo bodisi z razstav v Ptuj ali z lanske otvoritvene razstavo umetnikov v severovzhodni Sloveniji v Umetnostni galeriji. Kritika njihovih del je doslej dala priznanje tudi njihovim ustvarjalcem, zato je prav, da so se ločilo odločili za prvo, samostojno razstavo v Mariboru. S tem bodo tudi njihova dela postala dostopna večjemu številu občevalcev, kakor je bilo omogočeno na dosedanjih razstavah v Ptuj, ki žal še vedno nima primernih razstavnih prostorov v središču mesta.

Na razstavi v Mariboru jima bo prav tako šele omogočeno prikazati večje število slikarskih del, kajti dosedanje razstave so obsegale vselej le po nekaj izbranih upodobitev. S tem si bo občevalce laže ustvaril pregled nad razvojem in umetniško rastjo posameznega slikarja, ki deluje in ustvarja v mostu, ki nudi umetniku s svojo pestro okolico številne motive za umetniške upodobitve. Pripravljeni smo, da bo uspela razstava pritegnila pozornost občevalcev galerije ne le ob otvoritvi, temveč tudi v obeh tednih, ko bo odprta.

S.

Nekaj novosti Narodne in univerzitetne knjižnice

- Poehon J.: Manuel technique d'analyse microbiologique du sol. Paris 1954. (F 23/1954)
- Poppelka F.: Schriftdenkmäler des steirischen Gewerbes. Bd 1. Graz 1950. (I 23/13)
- Portmann M. & C. Portmann: Précis d'audiométrie clinique. Paris 1954. (F 29/1955)
- Prentiss A. M.: Civil Defense in Modern War. A text on the protection of the civil population against A. B. C. warfare (Atomic, Bacterial, Chemical). New York (1951). (I 53/1)
- Richardson C. A. & H. Brule & H. E. Snyder: The Education of Teachers in England, France and the U. S. A. Paris 1952. (I 23/5-6)
- Robert P.: Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. T. 1. — A-C. Paris 1953. (F 18/1955)
- Roy C.: Trésor de la poésie populaire française. Paris 1954. (F 28/1955)
- Sacher H.: Israel. The Establishment of a State. (J. Impr.) London (1952). (I 21/56)
- Schottenloher K.: Die Widmungsvorrede im Buch des 15. Jahrhunderts. Münster Westfalen 1953. (I 23/76/77)
- Stolz F.: Geschichte der lateinischen Sprache. 3. Aufl. von A. Debrunner. Berlin 1953. (C 48/63-62)
- Stratmann F. H.: A Middle-English Dictionary Containing Words Used by English Writers from the Twelfth to the Fifteenth Century. A new ed. by Bradley. London (1953). (C 12/27)
- Sutherland J.: A preface to eighteenth century poetry. Reprint. (London 1950). (I 23/206)
- Thumb A.: Handbuch des Sanskrit. 2. Aufl. von R. Hauschild. T. 2. Heidelberg 1953. (C 55/70-1. Abl. 1. Reihe. Bd 1)
- Trabard P.: L'art de Marcel Proust. Paris 1953. (F 27/1955)
- Wäfflin H.: Die klassische Kunst. Eine Einführung in die italienische Renaissance. 8. Aufl. Basel (cop. 1848). (I 23/120)

IZ ZAKLADNICE SLOVENSKE UMETNOSTI

Tone Kralj: Pust. Jednaka, ki jo predstavlja reprodukcija, je iz velikega cikla grafičnih listov, ki jih je umetnik izvršil na temo ljudskih običajev. Kaže prizor, ko gre po zasneženi vaški ulici sprevod razposajenih pustnih maskar, zadaj pa dve dekletki vlečeta ploh. Folklorni motivi Toneta Kralja so zaradi svojstvene motivike, pa tudi zaradi tehnične izvedbe, zelo priljubljeni. Tako so na nedavni razstavi slovenske moderne grafike v Celovcu zbužale te Kraljeve folklorne kompozicije znatno zanimanje.

Nagrade za najboljše recenzije

Zirja za nagradovanje recenzij o publikacijah Cankarjeve založbe (Franz Albrecht, Filip Kumbatović, Miroslav Mejak in kot zastopnik založbe Miro Zupančič) je na seji dne 1. marca 1955 sklenila predlagati zalogi 1. da podeli prvo nagrado (8000 din) za recenzijo knjige W. Prescottia »Svojitev Mehike« dr. Jožetu Kralju (1954); 2. da podeli drugo nagrado (5000 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954) dr. Bojani Stihu (5000 din); 3. da podeli tretjo nagrado (3000 din) Francetu Novcu za recenzijo knjige R. Gallegosa »Barbara« (1954) dr. Borbaru; 4. da podeli četrto nagrado (2000 din) recenzentu A. Z. (Nasi) za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954); 5. da podeli peto nagrado (1500 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954); 6. da podeli šestto nagrado (1000 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954); 7. da podeli sedmo nagrado (500 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954); 8. da podeli osmo nagrado (200 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954); 9. da podeli deveto nagrado (100 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954); 10. da podeli deseto nagrado (50 din) recenzentu za recenzijo knjige Iva Brnčiča »Generacija pred zaprtimi vratimi« (1954).

2. da podeli namesto ene (v znesku 25.000 din) dve letni nagradi (za 20.000 din) za najboljše recenziji njenih izdaj, in sicer Franu Albrehtu za recenzijo Blasco Ibanezove »Katedrale« in dr. Jožetu Kastelicu za recenzijo Prescottove »Svojitev Mehike«.

3. da spremeni pravila nagradovanja, in sicer: 1. da velja razpis za vso Jugoslavijo; 2. da se razpisuje za vsako publikacijo po tri nagrade (8000, 5000 in 3000); 3. da veljajo nagrade za recenzije, objavljene v časnikih dva meseca, v revijah pa štiri mesece po izidu knjige; 4. da se razpiseta dve letni nagradi po 25.000 din, in sicer prva za najboljše recenzijo publicističnega, druga pa za najboljše recenzijo leposlovnega dela.

Zirja je tudi izrazila željo, naj bi recenzenti in kritiki pošiljali zalogi po en izvod tiskanih recenzij ali kritik. Zirja bo odsej ocenjevala recenzije vsake štiri mesece.

Založba je vse predloge Zirje sprejela in bo izplačala nagrade dva dni po objavi te sporočila v listih.

CANKARJEVA ZALOŽBA V LJUBLJANI

Dunajski Burgtheater v Ljubljani

Dne 14. in 15. marca bo gostoval v Ljubljani dunajski Burgtheater. Dalji bodo dve predstavi: Goethejevo »Ifigenijo na Tavri«; drugi večer pa Schnitzlerjevi »Ljubimkanje« in »Poslovilni souper«. Podrobnosti bomo še objavili. Za zdaj lahko navedemo, da bodo v skupini znane igralkice in igralci: Susi Nicoletti, Inge Konradi, Hans Moser, Albin Skoda, Alexander Trojan, Fred Liewehr, Robert Lindner. Predstavi bosta v operni hiši.

Literarni večer v Krškem

V petek je skupina slovenskih književnikov, France Bevk, Josip Ribličič, Janez Menart in Kajetan Kovič, na povabilo pionirjev krške gimnazije obiskala Videm-Krško ter priredila dva literarna nastopa. Dopoldanski je bil namenjen gimnazijski mladini, večerni pa odraslim. Prireditelj je potekala v prisrčnem vzdušju in v obojestranskem zadovoljstvu. Književniki so si v prostem popoldanskem času ogledali tudi nekaj krajevnih kulturnih znamenitosti.

Knjige in revije, ki smo jih prejeli v tem tednu

- Seriji poljudnoznanstvenih knjig, kot so Charles Darwin: Nastanek vrst, Alexander Findlay: Kemija v službi Slovencev, Svetozar Hleščič: Gospodarska geografija sveta in John O'Neill: Zivljenje Nikole Tesle, ki so izšli pri Državni založbi Slovenije, se je zdaj pridružil še Zgodovina fizike sira Jamesa Joansa. Knjiga je namenjena predvsem laikom. ljudem, ki se s fiziko sicer ne ukvarjajo, a ki bi se vendarle radi spoznali vsaj z glavnimi značilnostmi in zakonitostmi te vede.
- Sodobna pedagogika 9-10. Razen dveh načelnih člankov oziroma razprav dr. Vlada Schmidta: »Poja naše pedagoške znanosti in Franca Brekara: »Vidiki presojanja filmove« prinaša številna še vrste zanimivih člankov in poročil o problemih sodobnega šolstva.
- Bibliografija Jugoslavije: knjige — brošure — muzikalija. Decembrska številka (12) 1952.

PISMO KULTURNI RUBRIKI Ljudje pravijo drugače

H kritikam novega jugoslovanskega filma »Ešalon dr. M.«

Te dni predvaja kino Union v Ljubljani novi jugoslovanski film »Ešalon dr. M.«, ki ga večina ljudi ocenjuje kot enega izmed do sedaj najbolj uspešnih jugoslovanskih filmov. So pa nekateri — in to maloštevilni — kritiki drugačnega mnenja. Tako n. pr. je ta film v kulturnem obzorju »Ljudsko pravice« dne 2. t. m. ocenjen kot umetniško nepomemben, brez vsake vrednosti... Kritiki S. K. je vrget ta film med plesnivo šaro neštetihi »piazastih, pustolovskih, cawbojskih in podobnih produktov, ki je med njimi in pa med pravim umetniškim filmom približno ista razlika, kakor med cirkusom in gledališčem.«

jetno. Povprečen malomeščan je vedno težko verjel in marsikateri še zdaj težko verjame, da so n. pr. pred leti ob patrulji narodnega heroja Dajkija bežali do zob oboroženi italijanski bataljoni, da sta se dne 28. oktobra 1941 Janko in Milan Majcen dvajset ur sama borila z nemško napadalno enoto ter v tej borbi 14 Nemcev ubila in 20 ranila, itd. Bili so in so še tudi taki ljudje, ki se jim zdijo te zgodbe — kolikor jim verjamejo — divje in avanturistično cawbojske, ker pač niso nikoli razmišljali o njihovi vsebini, ker so mirno prezrli, da je v krvavih borbah z okupatorji in njihovimi pomagači rastel nov človek, ki je podl irračni svet preteklosti. Toda zaradi takih, zelo redkih malomeščanskih nazorov, ne bomo tebi nič menil nič rekli, da je film, katerega fabula temelji na zgodovinskih dejstvih, ničvreden, da je zelo blizu navadnemu komedijskemu, slabournemu posmehanju itd.

Ne ukvarjam se s filmskimi kritikami, zato v tem članku ne bom poskušal pisati o »oficialnem« kritičnem stilu, ki je marsikdaj nastpan za laste privlačnim tužkanj in vrtičarskimi analizami, pač pa se bom — kakor mnogi drugi državljani — obravnjal ob tiste navdave v kritiki S. K., ki so me najbolj zbolele in ki so zapisane v zadnjem odstavku omenjene kritike kot nekakšen logičen zaključek oziroma argument trditve, da je »Ešalon dr. M.« film brez vsake vrednosti. Dovolite, da te navdave citiram:

Oglejmo si malo pobliže fabulo filma »Ešalon dr. M.« V kratkem povedano, nam predočuje borbo dveh svetov: na eni strani balisti, zločinski ostanki okupatorjevih pomagačev, ki se borijo za svoje begovske pravice oziroma za ohranitev fevdalnokapitalističnega izkoriščanja, za ohranitev haremškega suženjstva žena, za ohranitev srednjeveške zaostalosti — na drugi strani pa partizani in ljudska oblast, ki hočejo človeka osvoboditi vseh vseh preteklosti, ki hočejo, da bi ljudje živeli in ustvarjali v svobodni domovini. Na eni strani krivična, brezobzirna borba, ki niti ranjenec ne priznava, na drugi strani borba za svobodo in mir v novi domovini, ki se ji pridružita tudi Ramadan in Hatidže in se tako iztrgata iz krepeljev na smrt obsojenega izkoriščevalskega sveta, Kje je v tej fabuli tisto komedijsko, tisto slabournu posmehanje, o katerem govori S. K.?! Trdno sem prepričan, da je večina ljudi — odraslih, zrelih ljudi — ki so si film ogledali, drugačnega mnenja kakor S. K.

»Umetniški elementov in komponent ne bom podrobno razčlenjeval. Ne trdim, da je film brez napak — kateri film pa je brez njih in kolik je odstotek »popolnih« filmov v svetovni filmski proizvodnji? Čudno pa se mi zdi, da večina naših kritikov — kadar gre za domače stvari, ki so ljudje nanje ponosni — navaja napake na prvem mestu, dobrih strani pa se rajši izogne ali pa jih površno omeni nekatere med vrticami. In na koncu še nekaj: imenovati »Ešalon dr. M.« cawbojsko plažo samo zaradi tega, ker v njem nastopajo konji in jedači (partizani), ki ščitijo karavana ranjenecv (kako na? jo sicer ta karavana potovala?), je sila otročje kritikarstvo.

To sem hotel povedati.

F. S.

IZ LIKOVNEGA SVETA

Henry Moore in Oskar Schlemmer v Baslu

Nedavno so v galeriji »Kunsthaus« v Baslu priredili razstavo dveh umetnikov, angleškega kiparja in risarja H. Moorea in nemškega, že pokojnega slikarja in risarja O. Schlemmera. Dela obeh teh umetnikov, ki ju veže neka notranja sorodnost, so bila na tej razstavi prvič skupaj pokazana javnosti.

nih konstelacij; začudi pa človeka, ko doživi, kako slikani prostor zaradi vanj vstavljenih figur postane podoba ustvarjujoča oblika in s tem umetnostno eksistenten. Zakon teles je v popolni skladnosti z zakonom prostora, v katerem se gibljejo.

Razstavo Mooreovih del je omogočil oddelek za upodabljanje umetnost British Councila v Londonu. Se to pomlad bomo imeli tudi v Ljubljani priložnost videti razstavo Moorovih del, ki jo prav tako posreduje navedena angleška umetnostna ustanova. Razstava bo v ljubljanski Moderni galeriji.

L. A.

JAKOPIČEV PAVILJON

Prijetna obogatitev razstavne sezone

Ljubljana, 5. marca. — V Jakopičevem paviljonu je bila danes odprta kiparska in slikarska razstava Stojana Batiča in Borisa Kobeta. Pri svečani otvoritvi, ki jo je v imenu upravnega odbora Jakopičevega paviljona izvršil prof. Zoran Kržišnik in pri kateri je umetnikoma prisrčno čestil v imenu Sveta za kulturo MLO prof. Zvone Miklavčič, so bili navzoči predsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine tovariš Boris Kraigher, podpredsednik Ljudske skupščine Ferdo Kečak, tov. Boris Zihnerl, državni sekretar Marjan

Tepina, predsednik Sveta za svetovno in kulturo LRS Dolf Vogenlik, predsednik MLO Ljubljana Marjan Dermastia, rektor Univerze dr. Kuhelj ter številni predstavniki umetniškega in kulturnega življenja.

Umetnostna razstava Batič-Kobe pomeni lepo obogatitev letošnje razstavne sezone; obsega 18 Batičevih kiparskih del ter 30 olj, 6 temper in 21 grafik Borisa Kobeta. Ob razstavi je izšel ličen katalog z resurjem v francoski tisk z dobrimi reprodukcijami del obeh umetnikov.

Stojan Batič: Najada

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

ZAČELO SE JE TEKMOVANJE ZA »POKAL IN NAGRADO KONGSBERG«

Velika premoč tujih mladincev

Italija osvojila »Nagrado Kongsberg« — Nemci najboljši med posamezniki — Naši skoraj za razred slabši — Nad 2000 šolske mladine v Planici

Planica, 5. marca. — Kdor je danes zjutraj nameraval obiskati Planico, je verjetno najprej pogledal, kakšno je vreme. Žal o kakem lepem, sončnem dnevu, kot je bil v petek, ni bilo sledu, nebo se je izoblačilo in človek se je samo bal, da bo v kratkem začelo padati. Medtem ko sem v začetku ves zaskrbljen znova in znova pogledoval skozi okno v vlaku na vrhove naših tisočakov, pa sta na Jesenicah pritegnila mojo pozornost dolg postanek, nato pa potrebno ali nepotrebno (kako naj bi to vedel, če niti železničarji niso vedeli) premikanje enkrat naprej in spat nazaj, skoraj na vseh postajah od Jesenic do Planice, tako da smo komaj še ujeli začetek prireditve.

RAZDELJENO TEKMOVANJE

Končno je bilo tudi to za nami. V Planici je celo posijalo sonce, ko smo prispeli pod velikanko, pa je že 23 mladincev iz petih držav pravkar začelo s poskusnimi skoki na 40 m skakalnici za mladinsko »Nagrado Kongsberg«. Rekel sem za »Nagrado Kongsberg«, toda to ne drži popolnoma, ker je tekmovalje imelo dvojni značaj: tekmovalje mladincev za »Nagrado Kongsberg« in mednarodne skakalne tekme mladincev po pravilih FIS. Do tega je prišlo, ker je sodniški zbor ugotovil, da so mladinci iz Nemčije in Avstrije že prekoračili starostno dobo, ki je dovoljena za nastop v tem tekmovalju. Toda organizacijski komite je nemškimi in avstrijskim mladincem dovolil, da so vseeno nastopili, njihovi rezultati pa se niso računali v tekmovalju za »Nagrado Kongsberg«.

NEMSKI SKAKALCI SO SE ODLIKOVALI

Ze poskusni skoki so pokazali, da so tuji mladinci za razred boljši od naših. Pripomniti je treba še to, da so naši najboljši skakalci odšli na troboj Videm—Koroška—Slovenija v tujino, na tekmovalju v Planici pa smo na-

je pa prav gotovo. Medtem ko so bili vsi mladinci opremljeni enotno, so bili naši tako pisano npravljeni, da je bilo videti, kakor da vsak zastopa sebe, ne pa jugoslovanske barve. To je »najlepša slika«, s kakšnim zanimanjem Smučarska zveza Jugoslavije skrbi za svoj naraščaj. Pod takimi pogoji smo z njihovim današnjim plasmajem lahko zadovoljni, vendar ne bodo dosegli takih uspehov, kot bi jih lahko, če bo šlo tako naprej.

POSKUSNI SKOKI »ASOV«

Po končanem tekmovalju mladincev so člani izvedli nekaj poskusnih skokov, ki so bili zadnji pred jutrišnjim tekmovaljem. Prvi je danes skočil Adlešič, za njim so se zvrstili Italijani, ki so tudi danes presenetljivo dobro skakali. Če se bodo jutri tako »odrezali«, se bodo gotovo potegovali za dobro mesto. Nemci so ponovno dokazali, da so glavni favoriti. Avstrijci pa so vzbudili vtis, da so za spoznanje bolj slabši. Poldo se je tudi danes odlikoval z najdaljšim skokom. Židar je po slogu dobro skakal. Če bo jutri dosegel še primerno dolžino, se bo verjetno dobro uvrstil. Rogelj je bil kot po navadi dober. Treba bo torej jutri nekoliko sreče in bo »Nagrada Kongsberg« ostala v Jugoslaviji, kajti za možveno razvrstitev se štejejo rezultati treh najboljših tekmovalcev.

Po tekmah sem govoril z dr. Dežmanom, ki prav tako misli, da je našim potreben nekaj sreče in da potem uspeh ni izključen. Po njegovem mnenju so Nemci, Avstrijci in Jugoslavniki glavni favoriti in da bo borba enakopravna. Avstrijci niso hoteli o jutrišnjih tekmah dati nobenih izjav in šele po dolgem pregovarjanju je Leodolter izjavil, da misli, da imajo Avstriji, Jugoslavniki in Nemci izglede. Sicer pa pričakujemo, komu bo jutri naklonjena sreča...

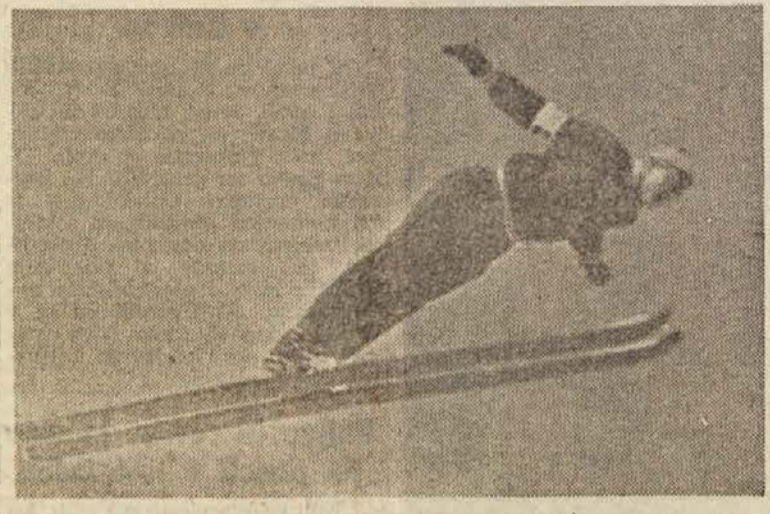
TIHI GLEDALCI...

Ne bo odveč še nekaj besedi o gledalcih. Nad 2000 šolske mla-

Jugoslavija (Knafelj, Jemc, Kozelj) 508,9.

Rezultati tekmovalja za »Pokal Kongsberg« (mladinci do 18. leta): Thoma (Nemčija) 203,8, Leppert (Nemčija) 200,9, Di Zorzo (Italija) 195,8, Zandoneli (Italija)

38), Di Zorzo (Italija) 195,8 (37,5, 36), Perrot (Svica) 187,6 (35, 35,5), Zandoneli (Italija) 186,8 (36,5, 37), Pretz (Avstrija) 185,9 (35,5, 36,5), Janz (Avstrija) 184,6 (34,5, 36), Kallin (Svica) 182,6 (35, 35,5), Aimami (Italija) 179,2 (33,34), Kna-

Janc Poldo

186,8, Aimami (Italija) 179,2, Knafelj (Jugoslavija) 177,8 itd.

Rezultati mednarodne tekme mladincev po pravilih FIS (do 19 let) — 25 tekmovalcev: Thoma (Nemčija) 205,8 (39, 39,5), Leppert (Nemčija) 200,9 (37,5, 37,5), Kehler (Nemčija) 198,7 (38, 39), Budemil (Avstrija) 196 (36,

felj (Jugoslavija) 177,8 (35, 35,5), Jemc (Jugoslavija) 172 (32,5, 34) itd.

Boljši poskusni skoki članov na 80 m skakalnici: Kleisel 62, Heilingbrunner 67, Perin 63, Leodolter 68, Rochat 65, Poldo 70, Židar 68, Langus 63, Rogelj 60 itd. S. J.

DVE VELIKI TEKMOVANJA ŠPORTNIH LETALCEV

Novost - etapni polet jadralcev

Letošnje leto je jubilejno. Letalska zveza Jugoslavije praznuje deseto obletnico svojega dela. Letos bi pri nas kakih 20 mednarodnih in domačih tekmovalj. Letalski modelarji, jadralni letalci, padalci, motorni piloti se bodo v raznih kategorijah borili za naslov državnega prvaka.

DIERKA PODORNA KOLESARSKI

Dve tekmovalji, in sicer mednarodno prvenstvo jadralnih letal Jugoslavije in letalski rally motornih pilotov, zaslužita posebno pozornost. Za razliko od prejšnjih let, ko so tekmovali v različnih disciplinah, bo letošnje prvenstvo jadralnih letal razdeljeno na etape. Izohodiše bo Maribor, vsi tekmovalci pa morajo prek etap prispeti v Skopje.

To bo prav jadralna dirka podobna kolesarski. V tej dirki bodo proglašeni zmagovalci etap, v skupni razvrstitvi pa bo zmagal tisti jadralni letalec, ki bo povprečno na vseh etapah dosegel največ točk. Večakor bo zmagovalac tisti jadralni letalec, ki bo razen osvojenih etap dosegel največje hitrost v preletu.

ZANIMANJE V TUJINI

Letošnje prvenstvo jadralnih letal Jugoslavije je vzbudilo veliko zanimanje med jadralnimi letalci v tujini in je pričakovati, da se ga bodo udeležili najboljši jadralni letalci Francije, Anglije, Svico, Nemčije, Avstrije in Italije. Konkurenca bo izredno huda, saj so te države najmočnejše evropske sile v jadralnem letalstvu.

Razen priprav na prvenstvo jadralnih letal bodo naši jadralni letalci skušali letos izboljšati vse državne rekorde v vseh disciplinah.

LOV NA SVETOVNE REKORDE

Letalski center v Vrhu se pripravila na izboljšanje nekaterih svetovnih rekordov. V disciplini — oltj in povratek na mesto vzleta — znaša svetovni rekord 418 km. Naše športno letalstvo razpolaga sedaj z jadralnimi letali tipa »Kosava« in »Orze«, ki sodijo med izredno hitra jadralna letala. Lahko torej računamo, da bo v tej disciplini svetovni rekord izboljšan.

V letalskem centru sedaj proučujejo meteorološke pogoje na različnih progah. V poštev prihaja proga Sarajeva — Vrhu — Sarajevo. Sprito dolgoletnih izkušenj pa so prav tako izredno dobri pogoji za izboljšanje tega svetovnega rekorda na progah Vrhu — Slavonski Brod — Vrhu, Zagreb — Tuzla — Zagreb. Dolžina teh prog je večja od svetovnega rekorda.

MEDNARODNO ŠTUDENTSKO SMUČARSKO TEKMOVANJE

Janc najboljši Jugoslovan

Jamnigg (Avstrija) tudi v veleslalomu prvi

Jahorina, 5. marca. Danes je bilo na Jahorini tekmovalje v veleslalomu za člane in članice. Med člani je zmagal Avstrijec Gustav Jamnigg, med članicami pa Nemka Wiesmat.

V veleslalomu za moške je sodelovalo 32 študentov, American Beaver pa je tekmoval izven konkurence. Nastopilo je po 8 avstrijskih in jugoslovanskih tekmovalcev, 7 nemških, 5 švicarskih in 3 italijanski.

Tudi tokrat so bili avstrijski in nemški študentje najboljši in so se najbolje uvrstili. Med prvimi desetimi tekmovalci so po trije Avstrijci in Nemci, dva Švicarja, en Jugoslovan in en Italijan.

Včerajšnji zmagovalac v slalomu Avstrijec Jamnigg je bil tudi danes najboljši. Bil je prvi na 1800 m dolgi veleslalomski

progi z višinsko razliko 450 m in 48 vratici v času 2:10,5. Drugi je bil Nemec Zilibieler 2:10,7, tretji Schwabler (Nemčija) 2:15,4. Izmed naših se je najbolje uvrstil Janc, ki je bil v izredno hudi konkurenci četrti s časom 2:16,2. Ostali jugoslovanski študentje so se slabo uvrstili.

Prestor je dosegel 19., Cizelj 26., Vrančič 27., Korošec 28. in Šilovič 29. mesto. Modrič pa je bil diskvalificiran.

V tekmovalju študentk je bila progla dolga 1600 m z višinsko razliko 380 m in 33 vratici. Zmagala je Nemka Wiesmat v času 1:58,7. Druga je bila Italijanka Bertolai v času 1:58,4, naša tekmovalka Antičeva pa je bila, kakor včeraj v slalomu, tretja v času 2:00,0. Naša druga tekmovalka Zeleznikova je prispela na cilj enajsta.

OBCNI ZBOR PLANINSKEGA DRUSTVA LJUBLJANA-MATICA

LANI ZADOVOLJIVI USPEHI

Alpinističnemu odseku so posvetili premajhno pozornost

V četrtek zvečer je imelo najmočnejše planinsko društvo v Sloveniji Ljubljana-matica III. letni občni zbor, kateremu so prisostvovali tudi predstavniki množičnih organizacij in drugih planinskih društev v Sloveniji.

Iz poročila predsednika tovariša Stajdoharja je moč videti, da je planinsko društvo lani doseglo relativno dobre uspehe. Kljub temu, da se je število članstva zelo zmanjšalo, tako da je danes nekaj nad 8000 članov, je društvo dokaj na sigurnih nogah. Terežem so sicer imeli tako z denarjem kot s kadrom, vendar se je proti koncu leta to stanje izboljšalo in je bilo sodelavcev ter kredita dovolj na razpolago.

Društvo je imelo skozi vse leto prijateljske zveze s planinskimi društvi širom Slovenije. Pomagali pa so (predvsem alpinistični odsek) tudi planincem v Bosni in Hercegovini ter Črni gori. Glavno delo v letu 1954 je bila preureditev planinske postojanke na Kredarici, za katero je društvo porabilo velika denarna sredstva. Opaziti je bilo, da je bilo lani v gorah, posebno v planinskih postojankah, ki jih opravlja Ljubljana-matica: Komna, Kamniška Bistrica, Smarna gora in Kredarica vse v najlepšem redu, čeprav zaradi slabe sezone ni bil obisk tako velik kot leta 1953.

V društvu je še vedno samo ena tretjina mladine, ki pa se (lahko bi to trdili) skoraj 100% ni udeležila občnega zbora. Tudi

prek leta je bila mladina v glavnem prepuščena samim sebi. Veliko uspeha so imeli člani alpinističnega odseka. Kljub slabi sezoni so preplezali 7 novih smeri v naših stenah in dve v Bosni in Hercegovini. Izkazalo se je, da so težji vzponi še vedno domena ljubljanskih plezalcev. Je pa dejstvo, da je planinsko društvo premalo naredilo za alpinistični odsek. Če ne bi alpinističnemu odseku priskočil na pomoč Mestni ljudski odbor Ljubljane, ki je omogočil, da so tri naveze odšle v inozemstvo, bi naši najboljši alpinisti plezali samo doma. Da pa ne bi bilo to pravilno, se vidi po tem, da so v tujini med drugim preplezali tudi dve najtežji smeri v lanskem letu.

Tudi gorska reševalna služba, v kateri je 11 članov, 3 pripravnik in dva vodnika lavinskih psop, se je dobro izkazala in vedno priskočila ponesrečenim na pomoč, kadar je bilo potrebno.

V razpravi so navzoči predlagali pomembne predloge. Predsednik društva je pojasnil, zakaj fesor Kunaver je pojasnil, zakaj ni več toliko mladine in delavcev v gorah. Dejstvo je, da se marsikateri od njih ne znaide na misli, da bo potrošil preveč na kakem izletu. Zato bi bila njuno

Vrhuš

potrebna mala brošura, ki bi s širokim množicam pojasnila, kako se čim ceneje in z majhnimi stroški vidi lepote naših gora.

Razpravljali so tudi o tem, da bi bilo treba dovesti bolj prosto obiskovanje gora in ne tako obdane, ko človek kljub dovoljenam, ne more priti na območje pas ne more priti kamor bi hotel. Poleg tega bi se moralo nekako urediti tudi to, da moralo nekako urediti tudi to, da bi slovenski planinci obiskovali tudi Karavanke, ki so sedaj še v tujih rokah. Pojavila se je glavna nedostopna. Seveda je še nova težava s tem, da je Direkcija železnice iz Beograda dala nalogo, da morajo planinci svoje objave plačevati po novo 100 din namesto prejšnjih 10 din. Na tak način naše planinstvo in alpinizem pač ne bosta mogla napredovati.

To so bili glavni zaključki na dokaj uspešnem občnem zboru Planinskega društva Ljubljana-matica. Zeleti bi bilo, da bi društvo pod vodstvom dosedanjega predsednika Stajdoharja tudi letošnje doseglo lepe uspehe, pomnilo število članstva in vzbudilo pri mladini večje zanimanje za lepote naših gora.

BREZ SEKUNDE ZAKASNITVE

V okviru letalskega rallya bo tudi nekaj točk. Pristanek pred določnim mestom letalca diskvalificira. To tekmovalje zahteva predvsem preciznost letalca. Na njem bo zmagal tisti tekmovalce, ki bo nabral največ točk, se pravi, ki bo dosegel največjo preciznost. D. R.

Kranjski padalci so že skakali

Malokateri Kranjčan ve, da je v Kranju tudi Aero-klub, ki se imenuje po heroju Stanetu Zagarju. Klub ima 3 sekcije: padalsko, jadralno in modelarsko. Čeprav ima Aero-klub samo 60 članov, med katerimi pa mnogi niso delavnji, je lani dosegel kar lepe uspehe.

Najdelavnejša je v tem klubu padalska sekcija. Padalci kranjskega Aero-kluba so lani najdve akakni izmed vseh Aero-klubov Jugoslavije. Izvršenih je bilo 132 skokov od tega 20 propagandnih. Organiziran je bil padalski tečaj, katerega sta vodila izkušena padalca Celar Jože in Skofic Rudi, oba nosilca srebrne »Če značke. Tečaj je dokončalo 13 mladincev in tudi uspešno skočilo. Dva od njih sta še isto leto dosegla vse pogoje za »B« padalca.

Tudi letos so že skakali. Pred dnevi so bili v Lesah prvi skoki v Sloveniji. Čeprav je bil hud veter in mraz, se je vsakih 10 minut odprla bela kupola in padalci so eden za drugim izvršili svoje prve skoke v letošnjem letu.

Uspešno delo nameravajo vsakakor nadaljevati in dati naši JLA čimveč res izolanini padalcev, ki bodo branili to, kar smo si z velikim trudom pridobili. B. J.

VESTI IN DOGODKI

NOGOMET

Mednarodna zmaga Hajduka Split, 5. marca. (Tanjug).

Splitski Hajduk je premagal nogometno moštvo »Norby« (Svedska) z rezultatom 3:1 (0:0).

SVETOVNO PRVENSTVO V HOKEJU NA LEDU

Brez presenečenj Düsseldorf, 5. marca. (Tanjug).

ZDA: Poljska 6:2.

Krefeld, 5. marca. (Tanjug).

ZSSR: Svica 7:2 (2:0, 2:1, 3:1).

Köln, 5. marca. (Tanjug.) Kanada: Zahodna Nemčija 10:1 (3:0, 4:1, 3:0).

Smučarji so se pomerili v Vuzenici

Športni aktiv hidroelektrarne Vuzenica je pred kratkim priredil uspešno tekmovalje v smuku, katerega so lo udeležili tudi ljubitelji zimskega športa v Vuzenici.

Nastopilo je 42 tekmovalcev (11 članov, 9 mladincev in 16 pionirjev). Pri članih je bil najboljši Franco Poljanec, pri mladincih Alojz Karmilčič, pri pionirjih Bojan Leštan.

Za najboljšo sta športni aktiv HE Vuzenica in Društvo prijateljev mladine pripravila lepe nagrade.

Moto-skičoring v Trbovljah

V Trbovljah je v petek trbovlijsko avto-moto društvo priredilo uspešno avto-moto tekmovalje v smuku, katerega so lo delovali s smučarskim društvom zanimivo precej trbovlijskih smučarjev. Udeležilo se je 35 članov, ki so v času 3,04 min dolgi progi je s časom 3,04 min prvi mesto Juro Crnkovič, 3,04 min drugi mesto Juro Crnkovič, 3,04 min tretje mesto Juro Crnkovič. Za njim (vozač motorja Mirko Bujec). Za njim (vozač motorja Tono Jerina 3,16 min) sta se uvrstila Tono Jerina 3,16 min (vozač Jože Plečnik) in Ciril Dolinar 3,42 min (vozač Mirko Bivici) itd. (2)

Z A S M E H

Če dvigalec uteži ne more, se znajde trener

ODOBJKA

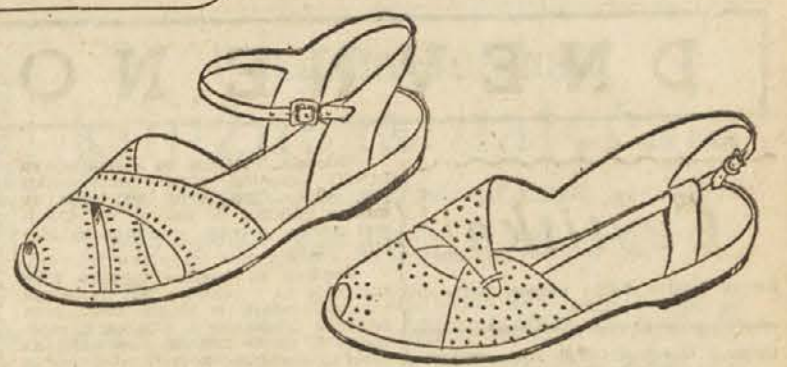
Ilirija pokalni prvak

Ljubljana, 5. marca. Danes se je v prostorih Ilirije v Zg. Sili začel pokalni turnir ženskih ekip v odbojki. V tekmovalju, ki se igra za leto 1954, sodelujejo ekipe »Ljubljane«, AOK »Olimpija«, Partizana — Novo mesto in Ilirije — Ljubljana. Do sedaj so bile odigrane teke tekme: »Ljubljana« — AOK »Olimpija« 3:1, Ilirija — Partizan 3:1, Ilirija — AOK »Olimpija« 3:0.

Ker možstvo »Ljubljane« nastopa izven konkurence (v njem igra Flisova, ki se nima pravice nastopa), je Ilirija že siguren prvak. Tekmovalje se nadaljuje.

Čevlji za letošnjo pomlad

Preprostost, prožnost, lahkotnost in zračnost odlikuje pomladanski čevlj

Modela lahkih ženskih sandal v California izdelavi iz boksa, od katerih je prvi v rdeči in bež barvi, drugi pa v rjavi, bež in sivi barvi

Danes se bomo nekoliko podrobneje pri tem, kaj prinaša moda seveda v pomladanskih čevljih. Modna središča so za letošnjo pomlad precej soglasno postavila zahtevno po lahki in gibčni obutvi, v preprosti, toda elegantni liniji, ki je na vsakem čevlju posebej poudarjena.

Moderni moški čevlji s podolgovato konico, kakršne nosijo v Italiji in Franciji

okrasni šivi, razne dekorativne aplikacije in drobne perforacije. Raznoverstno pletenje se podpira lahkotnost, prožnost in zračnost čevlja. Dvojni podplati s širokimi in poudarjenimi okviri izginjajo in počasi odstopajo svoje mesto enojnim podplatom z ozkim robom ali celo brez njega. Za podplate se zmeraj uporabljajo v prvi vrsti usnje, pa tudi krep in drugovrstne gume, zlasti polikolor z večbarvnimi plastmi, predvsem v rdeče-beli, bež-rjavi, bež-zeleni in črno-sivi kombinaciji.

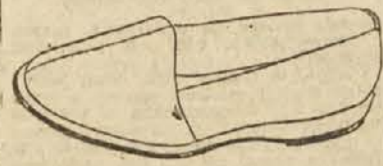
Lahki čevlji zahtevajo tudi lahke podplate, ki dajejo čevlju prožnost, zato so podplati lepšeni, kakor tudi fleksibel in Good year.

Skladno s celotno linijo in eleganco tudi pete niso več široke in močne. Pri usnjenih petah je začela prodirati ortopedska oblika, pri lesenih pa opazimo, da usločena linija zadaj skoraj povsem izginja ter dobiva ravno črto, pač pa postaja na notranji strani tik ob podplatu podaljša-

janska oziroma budimpeštanska oblika; vendar bolj pri moških kot pa pri ženskih čevljih.

POSEBNOSTI ŽENSKIH ČEVLJEV ...

Pri ženskih čevljih tudi letošnja pomlad prevladuje California in lahki izdelavi. Konica prsta je zdaj zelo malo odprta ali pa

Lahek ženski čevlji s konico v črni, rdeči, modri, bež in sivi barvi, ki mu pravijo v Italiji sobna copata

tudi povsem zaprta, medtem ko je peta redno odprta. Če pa čevlji ni podložen, je peta praviloma zaprta. Se zmeraj moderni sliperji, ki so postali tako priljubljeni, nadalje sandale in sandale ter camping čevlji so izdelani v živih barvah in lahkih izdelavih. Italijanska moda prinaša tudi dvobarvne kombinacije, ki pa se pri nas doslej še niso uveljavile. Pri sandalah je še omeniti posebnost, da se zmeraj bolj uveljavlja razen preoblečene nizke ali pa klimaste pete, tudi polvisoka peta v višini 25 do 30 mm.

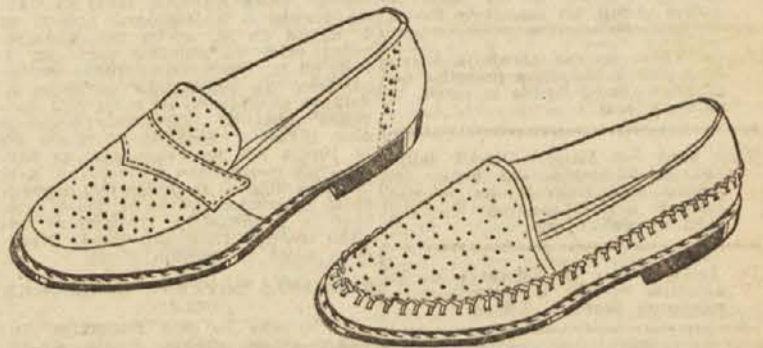
... MOŠKIH

Pri moških čevljih prevladuje tudi pri koničasti obliki derby izrez s tremi, največ štirimi luknjicami za vezalke. Sandale pa označuje raznoverstno pletenje, perforacija in redno tudi zaprta opetnica. Pri športnih boksih, ki se precej uporabljajo za sliperje, nimamo podlage. Barve prevladujejo: svetlorjava, drap, razne sive barve ter barva konjaka in tobaka.

... IN OTROŠKIH

Zivahnost barv je pri otroških čevljih seveda še bolj poudarjena, prav tako tudi lahkotnost in prožnost, ki pride prav posebno do izraza v fleksibelni izdelavi, ki še zmeraj prevladuje, čeprav se razen nje bolj in bolj uveljavlja tudi California izdelava. Pri otroških visokih čevljih, imamo razen živahnih enobarvnih vzorcev tudi kombinirane vzorce, vendar samo v zvezi z lakom, nubukom ali semišem. Otroške sandale so v peti redno zaprte, pač pa spredaj narezane ali pa perforirane.

Gotovo vas pa bo zanimalo, kaj bomo lahko pri nas nosili. Obiskali smo tovarno obutve »Pekoe« v Trzinu in jih prosili, naj nam dajo modele pomladanske kolekcije čevljev in sandalov, ki jih tu priobčujemo.

Modela moških čevljev: prvi je v rjavi, drap in sivi barvi, good-year izdelave, drugi pa v rjavem in drap boksu fleksibilni izdelave

Presajanje sajencev

Zadnje smo opisali setev občutljivih rastlin v zabojske in druge posode, danes pa si oglejmo presajanje vzkljelih sajencev. Presajanje sajencev imenujemo pikiranje, ki je zlasti pri nekaterih rastlinah (begonije, lobelije) zelo namušeno in trudopolno delo. Pikiranje razvijajo ključne liste in po potrebi, paradiznik in šabo nageljni imajo zelo velike ključne liste in so v tem okolico, v kateri rastejo. Silno občutljive pa so vse vrste begonij, lobelij, gladiolus in primula. Zato občutljive bomo pa že sejali nekakšno redkeje, da bodo vsaj nekakšno pogostejše pikiranje. Razumljivo je, da tako drobnih in nežnih rastlin ne moremo in ne smemo

Ljubke otroške sandalice iz boksa in nubuka, rjave, bež in bele barve na in lepo zaokrožena. Pri salonarjih bo prevladoval profil pete Louis XV.

Pestrost letošnji pomladanski modi dajejo precej številne barve usnja. Sicer se zmeraj vodijo standardne barve, kakor črna, srednje- in svetlorjava, ki se jim kot izvirno modne barve pridružujejo še barva konjaka, tobaka, lešnika, češnje ter sebrnosiva, kamenosiva, kolonialnorumena in zelena.

Med raznoverstnim usnjem je v prvi vrsti omeniti lahek telečji boks, ševro, semiš in nubuk, ki se pojavljajo tudi v naravnih barvah. V zvezi z zahtevno po preprostosti je tudi vse usnje povsem gladko, razen kuščaric, ki so tudi v modi.

V oblikah (kopitih) čevljev, letošnja moda ne prinaša bistveno nič novega. Dosedanje oblike ostanejo, razen njih pa se počasi uveljavlja bolj koničasta, itali-

Nedeljska poslatica

Tovarišica J. M. nam je poslala naslednji recept za nedeljsko poslatico: Dosej do 12 dkg masla mešamo, da dobro naraste, nato dodamo 4 rumenjake, 15 dkg sladkorja ter nastrižane limonine in pomarančne lupinice. Vse skupaj še nekaj časa mešamo, nato pa počasi dolivamo osminko do četrta litra mrzlega mleka in žlico ruma, nazadnje pa primesimo največ do 30 dkg bele moka, v katero smo zamešali pecilni prašek in sneg štirih beljakov. Zmes razmazamo na dobro pomazano pekač za prst debelo, po vrhu pa posipamo pest narezanih orehov. Pecivo pečemo v srednje vroči pečici tako dolgo, da se rumenkasto zapede. Razrežemo ga na kvadrate.

Spregovorili bomo o pubertetnikih

II. nadaljevanje

Danes bi se predvsem rada dotaknila vpliva fizioloških sprememb na duševnost in ponašanje pubertetnika.

Vsem je znano, da puberteta, kot doba spolnega zorenja nastopa prej pri deklicah, kot pa pri dečkih. Pri dekletih govorimo o puberteti nekako od 12. do 14. leta, pri fantih pa od 13. do 15. leta. V tem obdobju je predvsem v ospredju spolno zorenje, katero je eden izmed važnih bioloških činiteljev. Ne smemo pa gledati na to obdobje, kot izključno na obdobje spolnega zorenja, v tej dobi se tudi oblikuje čustveno in socialno doživljanje. Poudariti moram, da se šele oblikuje, zato je popolnoma nepravilno, če gledamo na pubertetnika pri nekaterih njegovih dejavnostih kot na že izoblikovanega človeka. Taki starši nastopajo proti zakonitim telesno-duševnega razvoja.

tom. Važno vlogo igra tudi prehrana in način življenja. Tako je nastop pubertete na deželi kasnejši kot v mestu.

Prav zaradi kompleksnega delovanja raznih činiteljev, je razum-

Vse te notranje telesne spremembe vplivajo na mladostnika tudi v duševnem smislu. Dekle čuti v tem obdobju prvo mesečno perilo (menstruacijo), pri dečkih pa nastopajo že slučajne polucije. In vse te notranje spremembe vplivajo na telo, duševnost in ponašanje pubertetnika.

Vse te spremembe so mladostniku nove. In prav zaradi tega prisilne tiho samemu sebi. On dobro ve, da to, kar občuti, je le njemu dostopno. In to novo spoznanje, ki je razvojno, biološko in psihično pogojeno, povzroči usmeritev na znotraj. To pomeni, da se pubertetnik pričinja ukvarjati s samim seboj.

Vse je povezano neposredno z njim samim in prav zaradi tega do mnogi njegovi doživljaji pod močnim vplivom osebnega občutja in tako čisto izgube stik z realnostjo.

Kakor smo videli, je v puberteti predvsem v ospredju spolni interes, kar je pogojeno po bioloških činiteljih spolnega zorenja.

In prav tu so starši prvi poklicani, da svetujejo in pomagajo. Mati naj pouči svoj hčerko, vendar pa mora tudi oče izreči besedo svojemu sinu. Nepravilno in škodljivo je, če molčimo pred našimi otroci in dopustimo, da sami najdejo odgovor na razna spolna vprašanja. In kakšni so ti odgovori? Največkrat so banalni in kvarno vplivajo na pubertetnika.

Razložila sem le na kratko notranje fiziološke spremembe v puberteti. In prav te spremembe notranje sekretarne aparata povzročajo, da se nekoliko zrahlja telesna moč našega pubertetnika. Staršem je znano, kako njihov sin ali hčerka ne vzdržita dolgo časa pri delu, kako se hitro utrudita itd. Vzrok za to moramo iskati prav v teh notranjih spremembah.

Navedla sem le najvažnejše in vidne spremembe v pubertetnikovem telesnem stroju. Kako vplivajo vse te spremembe na duševno življenje in na vzgojo pubertetnika, bo govorila v nadaljnjih sestavkih.

Starši si morajo v tem obdobju pri otroku pridobiti zaupanje in mu pomagati graditi most v svet in bodočnost. Če tega ne storijo, se lahko zgodi, da se pubertetnik naveže na ljudi, kateri mu več škodujejo, kot pa koristijo. To zaupanje pa si pridobimo predvsem s tem, da odstopimo od vzgojnih sredstev in metod, ki jih uporabljamo pri majhnih otrocih. V tem obdobju naj bo eno važnih vzgojnih sredstev poučitev in tiho vodenje sina ali hčerke.

Praktična bluza iz volnenega blaga

ljivo, da je v nastopu in poteku pubertete velika razlika med posamezniki in prav zaradi tega je težko določiti točno starost za nastop pubertete.

Kako opazijo starši te spremembe na svojem sinu ali hčeri?

Nekateri znaki se pokažejo že na zunaj. (To so takozvani sekundarni spolni znaki. Deklece, katero je bilo prej suho in elko, dobi tipične ženske oblike, telesna rast je pospešena. Sinu postanejo hlače in rokavi suknjiča prekratki in tudi poteze obraza se spreminjajo. Niso več otroške, pa tudi ne odrasle. Sinko že počasi stika brivski aparat, kajti tudi to bomo zahtevala kmalu njegova možnost.)

Predvsem pa nastopi sprememba v zlezhah z notranjim izločanjem (endokrinoške spremembe). Spolne zleze prične normalno funkcionirati, zleza thymus počasi delovati, medtem pa se pospeši delovanje ščitne zleze in še drugih zlez.

vleči iz zemlje in presajati kar s prsti, ampak moramo imeti posebne pripomočke. Med te sodita zlasti plinast skled. Oboje napravimo lahko sami iz 10 do 12 cm dolgega in 1 cm debela mehkega losa (bor, topol, korenca salinno, za pikiranje na nekoliko oddaljeno in sploščeno. Sploščeno mehanizirano prirežemo v obliki rastlinskega repa. Za posebno drobne odseke za večje pa širša. Pri samem pikiranju pa kakor vidimo na skledi, jo državamo in prenesemo na novo nam klinom majhno luknjico, v katero položimo rastlino, ki je ne spomnim vse dotle, dokler jo nismo s pikirnim klinom pritrčili v zemljo. Izarjen presajalec se pri tem

Spalnico bomo preuredili

V sedanjih stanovanjskih razmerah marsikod ne vedo, kaj naj počnejo z starim pohištvom. Le-to

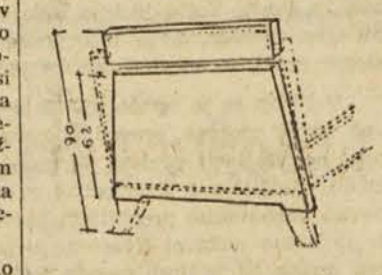
izdelovanje pohištva namesto ceneh, udobnih, lahkih in praktičnih sob, v katerih je moč spati, pa tudi delati in prebivati podnevi, se zmeraj pretežno izdelujejo in prodajajo zastarelo, veliko in nepraktično pohištvo. Mladi ljudje, kako bi si ustanovili dom, morajo pač kupiti tisto pohištvo, ki ga je dobili.

Toda praktične potrebe silijo ljudi, da si sami poiščejo rešitev problema, kako predelati starinsko pohištvo. Tako je tov. M. T. prosila, naj ji svetujemo, kako bi si brez velikih stroškov preuredila staro spalnico, kupljeno pred 30 leti, v praktično sobo za vse priložnosti. Ker so marsikje v podobnem položaju, bomo skušali pokazati, da so takšne preureditve tudi brez velikih stroškov možne.

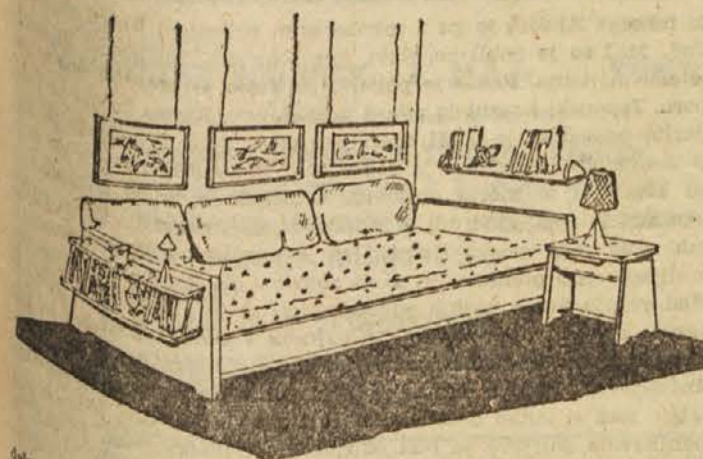
Na prvi sliki vidite starinsko spalnico. Na drugi, kako lahko iz stare postelje napravimo nižje in modernejše ležišče, v tem primeru kavč. Les, ki nam pri tem ostane, lahko uporabimo za izdelavo ključne ali kakršnekoli druge police. Pri tem ostanejo spodnja in zgornja

deska postelje, žimnica in blazine, kakor so bile. Lahko napravimo samo posebne blazine za naslon, toda za to lahko uporabimo tudi navadne blazine, če jih čez dan denemo v enobarvne ali pisane prevleke.

Iz nočne omarice lahko napravimo preprosto mizico z enim ali dvema predaloma.

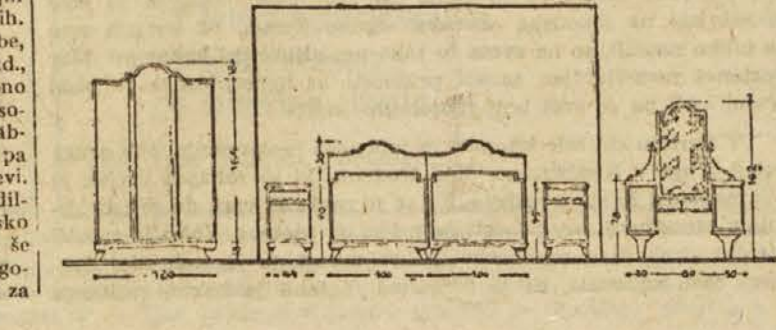

Samo jo sebi je razumljivo, da to ni edina rešitev, pač pa samo ena izmed najcenejših in najpreprostejših. Nedvomno pa bi marsikje znatno udobneje in bolj stanovali, če bi v mejah možnosti, svoje pohištvo malo predelali.

delu ne dotakne niti zemlje niti rastlin. Pred pričetkom dela moramo pripraviti posode za pikiranje. Na dno posode debelo plast peska dobro odvajajo vodo. Na to plast nato položimo nekaj miške, nato pa na posodo posodo in že lahko pikiramo. Znamo v vseh smerah 1 do 3 cm. Plinasto postavimo na dovolj svetlo in toplo mesto in jih oskrbujeemo kakor sejance. Sprva jih moramo zaščititi pred direktnimi sončnimi žarki.

je nepraktično in masivno, zato še bolj utesnjuje že tako omejen stanovanjski prostor. To velja predvsem za starinske spalnice, ki jih imajo v mnogih naših domovih. Dve postelji, postavljeni sredi sobe, dalje psiha, nočni omarici itd., kaj pogosto serijsko in neokusno izdelani, — vse to tako napolni sobo, da jo dejansko lahko uporabljamo samo za prenočevanje, ne pa tudi za delo in bivanje podnevi. Podobno je tudi s starinskimi jedilnicami s težko mizo, velikansko kredenco itd. Takšno pohištvo še vedno lahko vidimo po naših trgovinah, ker mnoga naša podjetja za

Bistvene lastnosti enoletnega otroka

Zhudi se navadno med šestimi in osmimi meseci. Ko se zbudi, navadno ne joka. Toda poskuša klicati. Srečen je, ko zagleda mamo.

Ko ga oblačimo, pomaga sam, tako da potisne ročico v rokavi in nastavi nožico, ko mu oblačimo hlačke.

Rad se giblje in plazji, rad jemlje knjige a polje in razne predmete z nizkih stolov in police. Paziti moramo, da mu stvari, ki je boljše, da jih otrok ne jemlje, niso dosegljive.

Rad se zabava v stajali in igra z igračkami, ki jih je moč sestavljati.

Rad meče stvari na tla in včasih joka, če jih ne more doseči. Navadno joka, če je zaspan.

Rad je s prsti. Počasni se uči jesti sam z žlico.

Rad gloda, kako se igrajo drugi otroci, čeprav se sam še ne more igrati s njimi.

Nekaterih družabnih iger se že lahko udeležuje. Vse srečen je, če ga bled domahaj teče za njim, da bi ga ujel, ali pa se igra z njim slope miši.

Rad hodi, če ga kdo drži za roko, ali pa če so sam oprijemljive stajale.

Rad se igra z odraslimi, tako da jim daje in jemlje posamezne predmete in igrače.

Pravilno izgovarja imena in zvoke in še nekaj drugih besed.

Nezaupljiv je do tujih ljudi, ko jih vidi prvičkrat. Polagoma pa se z njimi sprizjami, če niso preveč vailljivi.

Rad se koplje. Rad se igra z rokavico za kopanje, mlinom, igračkami za igranje v vodi.

MALI LEKSIKON

Ali so ljudje v starem neku poznali brzovjav? Ali morejo čebele razločevati barve?

Ali okušamo okus sladkega, slanega in grenkega enako na vseh delih jezika?

Brzovjav so poznali tudi v starem času, seveda brez elektrike. Znano je, da so že 500 let pred našim številom s signali ognja prenašali vesti, o katerih so se poprej dogovorili, da jih bodo sporočili. Eslihi pravi v »Agamemnonu«, da je med trojansko vojno vest o padcu Troje že naslednjo noč prispela v Grčijo. Stari Rimljani so gradili signalne stolpe ob vsej obali Male Azije, Severne Afrike in južne Španije, da bi lahko obveščali ljudi o prihodu morskih roparjev. Takšen brzovjav je lahko prehitel sonce, tako da je »brzovjavka« iz mesta na vzhodu prispela v mesto na zahodu na videz prej, kakor so jo oddali. Iz tega so stari narodi sklepali, da na Zemlji ni povsod v istem trenutku isti čas.

Naravoslovci so s poskusi ugotovili, da čebele razločujejo barve. Če n. pr. napravimo večbarvno šahovnico in postavimo na vsako polje prazen lonček, na eno modro pa lonček, poln sladke vode, bodo čebele priletle na plavo polje, pa naj pozneje še tako prestavljamo lonček ali pa vzamemo z njega poln in postavimo nanj prazen lonček. Razen modre razločujejo čebele tudi več drugih barv, razen določenega odtenka rdeče in odtenka modrikastozelene barve.

Strokovnjaki so ugotovili, da so posamezni deli jezika na površini specializirani za posamezne okuse. Tako okušamo s koncem jezika sladko, ker so tu čutne celice in žilci, določeni za ta okus. Grenko najbolj okušamo na korenju jezika, ker imamo tam tako imenovane »gorjane hradavice«, občutljive za grenkobo. Slano okušamo najbolj na robu konic jezika, kislota pa sredi jezika ob straneh. Zanimivo je, da čutijo otroci enako na obeh površinah in celo na notranji površini lič. Pri odraslih je občutljivost omejena ožje površine. Spodnja površina jezika je občutljiva, kakor sta neobčutljivi tudi liči na notranji strani, sredina gornje površine pa je nevtralna.

Človeštvo ni več v skrbeh, kako bo takrat, ko bo zmanjkalo nafte in premoga

Prednosti atomske podmornice — »Naši otroci bodo imeli elektriko tako poceni, da jim ne bodo potrebni števci« — Atomske elektrarne bodo prepeljale letala v najoddaljene kraje

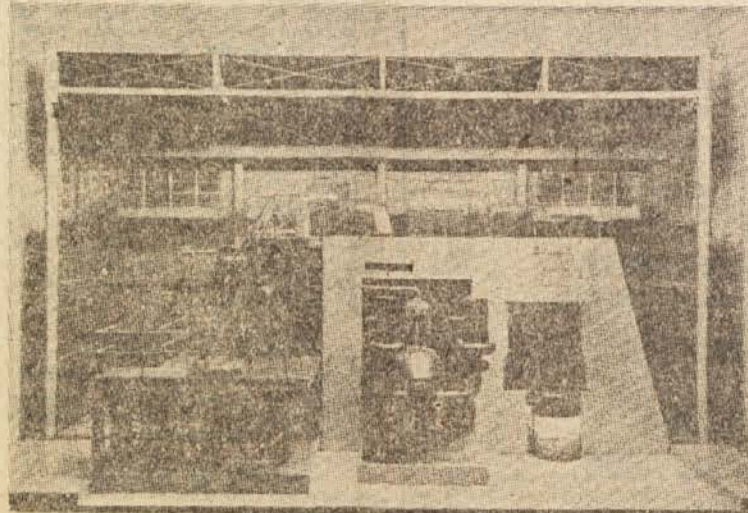
Zaloge premoga in nafte se krčijo, treba je najti nove vire energije. To dejstvo, ki je dalo znanstvenikom mnogo misliti že pred drugo svetovno vojno, je postalo v zadnjih letih središče pozornosti vsega naprednega in znanstvenega sveta.

Lani je začela poskusno vožnjo podmornica »Nautilus«, ki jo poganja energija bodočnosti — atomska energija. Po dosedanjih poročilih je delovanje njenega atomskega reaktorja preseglo vsa pričakovanja. Iz majhne količine atomskega goriva razvija ta reaktor energijo, za katero bi bilo potrebnih 1,740.000 litrov bencina ali 3000 ton premoga. Atomska podmornica je sicer dražja kakor navadna, ker je izdelava atomskega motorja in zaščitnih naprav združena z visokimi stroški. Toda prednosti atomske podmornice so tolikšne, da se splača tudi zelo visoki stroški. Njen motor ne potrebuje zraka in lahko ostane neprestano pod vodo. Atomsko gorivo je tako rekoč neizčrpno, zato podmornici ni treba pristajati v pomorskih bazah. Podmornice, ki bodo sledile »Nautilusu« pa bodo opremljene s še bolj popolnimi motorji in napravami. Baje bodo ZDA zgradile tudi letalonosilko na atomski pogon.

Ta dejstva nam pričajo, da uporaba atomske energije za pogon strojev ni več pesem bodočnosti, ampak stvarnost.

Začela se je atomska era. Pred nekaj leti smo slišali o atomski energiji samo v zvezi z grožnjami z atomsko bombo, zdaj pa že vemo za rezultate znanstvenikov na področju uporabe atomske energije v miroljubne namene.

Tako n. pr. bo v ZDA v bližnji prihodnosti začela obratovati atomska elektrarna (blizu Pittsburgha). Stroški za njeno zgraditev bodo znašali 30 milijonov dolarjev, njena zmogljivost pa bo 80.000 kW elektrike.

Model atomske elektrarne, ki jo bo mogoče razstaviti in jo v kosih prepeljati z letalom v oddaljene pokrajine.

Predsednik General Electric Company v ZDA je nedavno izjavil: »Če pojde vse po sreči, bomo po letu 1976 gradili 50% atomskih elektrarn.« Gradnja atomskih elektrarn je seveda dražja od gradnje navadnih, zato pa bodo proizvodni stroški mnogo nižji. S tem v zvezi je izjavil predsednik Komisije za atomsko energijo admiral Strauss: »Naši otroci bodo imeli elektriko tako poceni, da jim števci sploh ne bodo potrebni.«

Atomske energije za pogon v industriji. Na zahodu ZDA, v gorati državi Colorado, so začeli resno razmišljati o zgraditvi prve manjše atomske elektrarne. Stroški za zgraditev manjših elektrarn so sorazmerno višji od stroškov za zgraditev velikih atomskih elektrarn. Vendar bodo

oskrbovati z energijo, lučjo in toploto kolektiv 2000 oseb in bi bila pripravna za oddaljene, od sveta odrezane vojaške postojanke (n. pr. v Arktiki). To je tip »prenosnega reaktorja« ali »posiljke energije«, kakor mu pravijo v ZDA. Take »prenosne« reaktorje bodo lahko s pridom uporabljali tudi v drugih krajih, n. pr. v kontinentalnih puščavah, kjer bi z njihovo močjo črpali vodo iz zemlje, ali v obalnih puščavah, kjer bi njihova energija spreminjala morsko vodo v sladko. Mednarodna agencija za atomsko energijo bo zgradila 15 takih majhnih reaktorjev za oddaljene dežele, za kar so ji ZDA obljubile 100 kg, Velika Britanija pa 20 kg atomskega goriva.

Raziskovanja in poskusi za uporabo atomske energije v miroljubne namene so namreč napredovali tudi v Veliki Britaniji, kjer je perspektivna potreba po njej še mnogo večja kakor v ZDA. Po uradnih cenitvah bo od leta 1965 primanjkovalo Združenemu kraljestvu vsako leto 20 milijonov ton premoga. Prvi, poskusni reaktor so zgradili Angličani v Harwellu. Leta 1947 so zgradili dva reaktorja za proizvodno plutonija v Sellafieldu (Cumberland). Nedaleč od tam grade tudi atomsko elektrarno, ki bo imela zmogljivost 50.000 kW in bo baje začela obratovati že v letu 1956.

Kakšno je na tem področju stanje v Sovjetski zvezi, na najboljše osvetljuje deklaracija sovjetskega ministrskega sveta od

2. julija 1954: »Zahvaljujoč napredom sovjetskih znanstvenikov in inženirjev, je začela 27. junija 1954 prva atomska elektrarna z zmogljivostjo 5000 kW proizvajati električno energijo za potrebe industrije in kmetijstva okoliških krajev. Sovjetski znanstveniki in inženirji se zdaj dihajo z gradnjo atomskih central zmogljivosti 50.000 do 100 tisoč kW.«

Pomemben napredek v poskusih za uporabo atomske energije v koristne namene beležijo tudi v Kanadi, Franciji, na Norveškem in Švedskem, v Švici in Zahodni Nemčiji. Sicer pa so v vseh naprednih državah v središču pozornosti prizadevanja znanstvenikov za uporabo atomske energije v industriji, kmetijstvu, biologiji, medicini itd., skratka prizadevanja, da bi postala ta energija ne prokletstvo, ampak blagoslov zemlje.

(Po reviji UNESCO »Le Courrier«)

Tri milijone let bi morale miniti, da bi atomska ura, ki jo je izdelal National Bureau of Standards v Washingtonu, zakasnila ali prehitela za eno samo sekundo

Tri milijone let bi morale miniti, da bi atomska ura, ki jo je izdelal National Bureau of Standards v Washingtonu, zakasnila ali prehitela za eno samo sekundo

Zadnji Lincolnov vojak

Zadnji vojak ameriškega predsednika Abrahama Lincolna, Albert Woollson, je praznoval nedavno svoj 108. rojstni dan. Ko mu je bilo 16 let, je vstopil kot bobnar v zvezno vojsko. Mož je še til in krepak.

Drzni akrobati

Pilot nekega ameriškega potniškega letala, v katerem je bilo 31 potnikov, namenjenih iz Aljaski v Ohio, je kmalu po startu opazil, da je nastala na letalu okvara. Enega kolesa ni mogel potegniti v trup. Na desnem lesnem ogrodju so bili popustili vijaki. Če bi se s takšnim letalom spustil na tla, bi bila nesreča neogibna. Okvaro je bilo treba popraviti med poletom. Torej popravili trije člani posadke. Zlezli so v krilo in se lotili dela. Pilot je zmanjšal hitrost na 220 km in pogumni člani posadke so po vrsti zlezli skozi okence k ogrodju. Delali so pri temperaturi -30°. Letalo je bilo nad 2000 m visoko. Okvaro so popravili. Na letališču pa so čakali gasilci in sanitetni avto, ker so računali z nesrečo.

Največja tovorna ladja

V San Franciscu so spustili sredi februarja v morje najhitrejšo, največjo in najmodernejšo tovorno ladjo sveta »S. S. Golden Bear«. Ladja ima 22.500 ton in prevozi na uro nad 20 vozlov ali kakih 37 km. Vozila bo na progi San Franciscu-Filipini. Namesto 18 dni, kolikor potrebujejo druge ladje, bo prevozila to pot v dobrih 12 dneh.

Privatna atomska elektrarna

Neka newyorška elektrarnaška družba namerava zgraditi prvo privatno atomsko elektrarno v Ameriki. Njena zmogljivost bo znašala 100.000 do 200.000 kW. Družba je že kupila južno od Peekshilla ob reki Hudson veliko stavbišče, kjer je bil prej zabavni park. Tu bodo zgradili atomsko elektrarno.

Uspavalni stroj

Neki ameriški inženir je konstruiral aparat, o katerem trdi, da bo v 20 minutah uspaval slehernega človeka, pa naj ga muči še tako huda nespečnost. Mehanizem sliči na tem, da se znižala dihalna frekvenca človeka, ko se dihljave v spanje, od 20 na 12 pogreza v minuti. Aparat pa fo obrne in prisili človeka, ki ne more zaspati, da diha počasneje, more zaspati, da diha počasneje, dokler ne doseže dihalnega ritma spanja, potem pa se spazne avtomatično začne. Dihalni ritem sugerira aparat človeku prek svetlozelenih zastrite luči.

Eskimom na Labradorju so poginili skoraj vsi psi

Okužila jih je stekla lisica, ki se je priklatila iz gozdov

Krvav in usodopolni boj se je bil ondan pri vasi Cartwrightu na polotoku Labradorju. Iz gozdov se je privlekla sestradana lisica in napadla vprežne pse nekega nastavljalca pastí. Med srditim renčanjem in lajanjem so se zagrizle živali druga v drugo in se valjale po snegu. Spopad je bil končan šele, ko so močni psi raztrgali lisico. Posledico tega boja pa čutiljo labradorski Eskimi, ki so se znašli v veliki stiski. Lisica je bila namreč stekla in psi so se okužili.

Okuženi psi so začeli najprej kašljati in drgetati. Njihovi gobci so postali suhi in vroči. Čez nekaj dni pa so poginili. Steklina se je naglo širila in zajela več naselij. Živih je ostalo le malo psov, Eskimi, Indijanci in belci so žalostno gledali, kako nevarna bolezen razšarja. Njilov obstoj je namreč odvisen od psov.

Brez psov si ljudje na Labradorju in drugih področjih daleč na severu sploh ne morejo pomagati. Če je treba poklicati zdravnika, pripeljati živali ali drva, so jim psi edini pomočniki. Prebivalci Goose Core, kjer so ostali izmed 60 psov živi samo trije, so brzovjavili vladi na novi Fundlandiji: »Živim imamo samo še za nekaj dni. Brez psov si jih ne moremo priskrbeti.« Eskimi tudi ne morejo več loviti mrožev, ker nimajo psov, ki so vlažili sani po ledeni obali oceana. Nastavljalci pastí ne morejo prodirati v gozdove. Mnogi sede obupani v svojih kočah, izročeni na milost in nemilost lakoti in mrazu, kajti najbližji sosedje so čisto 60 km daleč. V mnogih vaseh vlačijo sani moški sami, da pripeljejo vsaj toliko drva, da žene in otroci ne zmrznejo. Oblisti so prebivalcem Labradorja obljubili, da jim bodo poslale živila in zdravila z letali.

bradorju in drugih področjih daleč na severu sploh ne morejo pomagati. Če je treba poklicati zdravnika, pripeljati živali ali drva, so jim psi edini pomočniki. Prebivalci Goose Core, kjer so ostali izmed 60 psov živi samo trije, so brzovjavili vladi na novi Fundlandiji: »Živim imamo samo še za nekaj dni. Brez psov si jih ne moremo priskrbeti.« Eskimi tudi ne morejo več loviti mrožev, ker nimajo psov, ki so vlažili sani po ledeni obali oceana. Nastavljalci pastí ne morejo prodirati v gozdove. Mnogi sede obupani v svojih kočah, izročeni na milost in nemilost lakoti in mrazu, kajti najbližji sosedje so čisto 60 km daleč. V mnogih vaseh vlačijo sani moški sami, da pripeljejo vsaj toliko drva, da žene in otroci ne zmrznejo. Oblisti so prebivalcem Labradorja obljubili, da jim bodo poslale živila in zdravila z letali.

»Gigantska roka«

ki so jo izdelali v ZDA za opravljanje del, operacij v ateljejih, kjer je nevarno atomsko žarčenje. Ta »roka« lahko vzdigne 3500 kg težko breme, lahko pa prenese na ustrezno mesto tudi majhne predmete, na primer vijake in podobno. Upravlja oziroma vodi jo delavec s pomočjo posebne aparature

ZDA v bližnji bodočnosti zgradile več manjših elektrarn za posebne namene. Tako n. pr. je ameriška armada že dobila nalogo za zgraditev atomske elektrarne zmogljivosti 2000 kW. Stroški gradnje bodo znašali okrog dva milijona dolarjev. Zgrajena pa bo tako, da jo bo mogoče razstaviti in posamezne dele prepeljati z letalom. Ta elektrarna bi mogla

★ RIDEČA ROŽA

58. »Obkoljen sem.« mu je brnelo v mislih. »Nikamor na morjem. Ujeli me bodo.« si je zašepetal. Pogled mu je begal sem in tja. Po vsej sili je skušal najti rešilno bilko. Policaji so se počasi bližali. Pse so držali na jermenih, pripravljani, da jih spuste, če bi ptiček hotel pobegniti. »Ne bo nam ušel.« je rekel vodja skupine, ki se je približevala z desne strani. Z roko je pomahal patrulji na levi, naj se počasi približuje. Francu so se oči zaškrile v upanju. Komaj dva koraka od sebe je zagledal pokrov cestne kanalizacije. »Tu je moja rešitev.« si je rekel. »Na delo.«

59. V srcu mu je zopet začelo rasti upanjo, da ga ne bodo dobili v roko. Še preden je naredil korak, dva proti pokrovu, je točno preracunala, kje ga mora prijeti, da ga bo lahko v trenutku odprl. Potem je mirno, kakor da se hoče samo razgibati kakor ptiček, ki stopica po zaprti kletki, stopil proti rešilnemu izhodu. Tu je za trenutek postal in se bliskovito sklonil in že je pokrov udaril ob cestni tlak. Ko se je Francak pognal v temo pred sabo, je že zaropotala brzostrelka. Med skokom je začutil, da ga je v roko nekaj udarilo. Potem, so ga zagrnili tozra, voda in blato.

60. Zadnji prizor je videl tudi Ivan, ki je na poti domov srečal enega izmed Francove trojke. Čeprav ga ni poznal, je domneval, da mora biti eden njihovih. Ustavil ga je in vprašal, kaj se je zgodilo na postaji. Toda ta mu je rekel samo, da so prišli policisti. Ivan ga ni nič več vprašal, ampak se je po najkrajši poti podal tjakaj. Na novost je skoraj pozabil, tako ga je skrbelo, kaj je s Francikom. V sebi je začutil čudno bolečino ob misli, da bi jim Francak padel v roko, ali pa, da bi ga ubili. Prav ko je prišel do postaje, je zaslišal strele in videl, kako so je Francak pognal v jarek.

PISE VOJKO NOVAK
RISE FRANCE SLANA

Za dobro voljo

OBUPANEC

Mladenič iz Los Angelesa, ki se mu je nevesta izneverila, srdito strga na poročnem uradu obvestilo o svoji poroki in pritrdi na prazno mesto listek z napisom: »Lep platinast zaročni prstan z 12 briljantji zamenjam za revolver kaliber 8. Ponudbe pod...«

NADOMESTILO

Avtomobilist zavozil v drevo ob cesti in razbije avto. »Denarja vam žal ne moremo dati, pravijo pri zavarovalnici, pač pa dobite nov avto.«
»Pa naj bo,« odgovori avtomobilist kislega obraza. »Toda če je to vaše poslovno načelo, takoj odpovem zavarovanje, ki sem ga sklenil za primer smrti svoje žene.«

»Kaj vse zmorejo umetniki!«
»Da, zdi se mi, da vidim samo sebe.«